

Christine Schirrmacher

Islamul – o introducecere

VKW The WEA Global Issues Series 6

WEA
WORLD EVANGELICAL ALLIANCE

Christine Schirrmacher

Islamul – o introduce

The WEA Global Issues Series

Volume 6

- Vol. 1: Thomas K. Johnson – Human Rights
- Vol. 2: Christine Schirrmacher – The Islamic View of Major Christian Teachings
- Vol. 3: Thomas Schirrmacher – May a Christian Go to Court?
- Vol. 4: Christine Schirrmacher – Islam and Society
- Vol. 5: Thomas Schirrmacher – The Persecution of Christians Concerns Us All
- Vol. 6: Christine Schirrmacher – Islam – An Introduction
- Vol. 7: Thomas K. Johnson – What Difference does the Trinity Make
- Vol. 8: Thomas Schirrmacher – Racism
- Vol. 9: Christof Sauer (ed.) – Bad Urach Statement
- Vol. 10: Christine Schirrmacher – The Sharia: Law and Order in Islam
- Vol. 11: Ken Gnanakan – Responsible Stewardship of God’s Creation
- Vol. 12: Thomas Schirrmacher – Human Trafficking
- Vol. 13: Thomas Schirrmacher – Ethics of Leadership
- Vol. 14: Thomas Schirrmacher – Fundamentalism
- Vol. 15: Thomas Schirrmacher – Human Rights – Promise and Reality
- Vol. 16: Christine Schirrmacher – Political Islam – When Faith Turns Out to Be Politics
- Vol. 17: Thomas Schirrmacher, Thomas K. Johnson – Creation Care and Loving our Neighbors: Studies in Environmental Ethics
- Vol. 18: Thomas K. Johnson (Ed.) – Global Declarations on Freedom of Religion or Belief and Human Rights
- Vol. 19: Thomas Schirrmacher, David Schirrmacher – Corruption
- Vol. 20: Christine Schirrmacher, Thomas Schirrmacher – The Oppression of Women: Violence – Exploitation – Poverty
- Vol. 21: Christine Schirrmacher – Islam and Democracy
- Vol. 22: Amanda Jackson, Peirong Lin (Ed.) – Co-workers and co-leaders Women and men partnering for God’s work
- Vol. 23: Bruce Nicholls – From Groaning to Liberation – A Christian response to creation care and climate change

“The WEA Global Issues Series is designed to provide thoughtful, practical, and biblical insights from an Evangelical Christian perspective into some of the greatest challenges we face in the world. I trust you will find this volume enriching and helpful in your life and Kingdom service.”

Christine Schirrmacher
Islamul – o introduce

Verlag für Kultur und Wissenschaft
Culture and Science Publ.
Dr. Thomas Schirrmacher
Bonn 2025

Bibliographic information published by the Deutsche Nationalbibliothek

The Deutsche Nationalbibliothek lists this publication in the Deutsche Nationalbibliografie; detailed bibliographic data are available on the Internet at <http://dnb.d-nb.de>

© Copyright 2025 by
Verlag für Kultur und Wissenschaft Prof. Schirmacher GmbH
Amtsgericht Bonn HRB 25412 / Börsenverein 97356
Geschäftsführer: Prof. Dr. theol. Dr. phil. Thomas Schirmacher
Friedrichstraße 38, D-53111 Bonn
Fax +49 / 228 / 9650389
www.vkwonline.com / info@vkwonline.com

ISSN 1867-7320
ISBN 978-3-86269-323-8

Traducătoare / Translator: Elena Neagoe

Tipărit în Germania / Printed in Germany

Design copertă / Cover design:
HCB Verlagsservice Beese, Hamburg

Producție / Production:
CPI Books / www.cpi-print.de

Pentru comenzi de cărți în România, vă puteți adresa la următoarea
adresă de email: office@areopagus.ro

Complete directory for the book trade: www.vkwonline.com
Publishing distribution: info@vkwonline.com or Fax +49 / 228 / 9650389
Private customers: in any book store or at www.vkwonline.com

Cuprins

Introducere	7
Apariția islamului.....	11
Sursele islamului: Coranul și tradiția	23
Învățăturile islamului.....	29
Diferite școli de gândire în cadrul islamului.....	43
Islamul: cultură și societate	51
Islamul și politica	61
Islamul ca sistem juridic: Sharia	65
Islamul și credința creștină	69
Bibliografie.....	71

Introducere

Ce înseamnă „islam”?

Creștinii și musulmanii cred în „același Dumnezeu”? Se poate traduce și echivala pur și simplu „Allah” cu „Dumnezeu”? Aceasta este o întrebare pusă frecvent. Aici există câteva niveluri, și anume nivelurile de concept și conținut, care devin prea ușor sursa confuziilor.

Chiar și la o lectură superficială a Coranului constatăm că descrierea lui Allah oferită acolo este foarte diferită de cea a lui Dumnezeu din Vechiul și Noul Testament. Allah nu este Tatăl lui Isus Hristos și al copiilor Săi; el rămâne ascuns și nu se dezvăluie. El nu își ia niciun angajament în ceea ce privește mântuirea unei ființe umane și nu mântuiește doar pe baza credinței, ci mai degrabă pe baza credinței și a faptelor.

În același timp, se știe din istoria Bisericii primare că, încă înainte de apariția lui Mahomed în secolul al VII-lea d.Hr., creștinii vorbitori de arabă, foloseau termenul arab „Allah” pentru Dumnezeul Trinitar și Tatăl lui Isus Hristos. Termenul „Allah” este înrudit cu termenul „El” din Vechiul Testament. Chiar și astăzi, marea majoritate a creștinilor vorbitori de limbă arabă – atât cu origini musulmane, cât și creștine – folosesc „Allah” cu referire la Dumnezeu. Situația este similară în alte culturi care folosesc un nume general pentru un zeu creator și de rang înalt și al cărui nume este apoi venerat de creștinii nativi care folosesc elemente biblice pentru a oferi o nouă înțelegere a termenului.

„Allah” înseamnă „zeu” sau „divinitatea” și, din punct de vedere al utilizării sale preislamice, nu are, în mod firesc, nimic de-a face cu islamul. În epoca preislamică, termenul „Allah” era folosit, în afară de creștini, de cel puțin câteva triburi arabe pentru a desemna o divinitate supremă (29: 61-65)¹, creatorul și stăpânul lumii.

Mahomed preia acest concept de Dumnezeu. El presupune la început că proclamă un mesaj conform cu cel găsit în Vechiul și Noul Testament. Cu toate acestea, el completează acest concept de Dumnezeu cu un mesaj care, în timp, se îndepărtează din ce în ce mai mult de textele biblice până când, la sfârșitul vieții sale, este convins că o ființă umană poate intra în Paradis doar ca musulman. Totuși, în ceea ce privește teza conform căreia

¹ Aici și în cele ce urmează, informațiile date între paranteze, cu excepția cazului în care se menționează altfel, se referă la pasajele corespunzătoare din Coran (Sura, verset[e]). Citatele din Coran sunt preluate din traducerea Asociației Studenților Musulmani din România, Editura Islam, 1998.

în islam „Allah” este de fapt numele unei divinități selenare și că simbolul lui Allah este semiluna, care se regăsește pe minaretele multor moschei, până în prezent această teză nu a fost verificată istoric.

Musulmanii cred în Allah, creatorul și judecătorul lor, care a dat viață tuturor ființelor umane și care va chema aceste ființe umane la sfârșitul timpurilor să răspundă pentru credința și faptele lor. „Islam” înseamnă „devotament” sau „supunere” față de Allah și voința sa, așa cum este revelată în Coran. Prin urmare, un „musulman” este o persoană care se supune lui Dumnezeu, recunoaște domnia Sa și dorește să trăiască în conformitate cu voința și poruncile Sale. Pe de altă parte, termenul „mahomedan” este privit ca o denigrare și ar trebui să fie văzut ca un lucru al trecutului: musulmanii nu cred în Mahomed (sau, mai corect, în Muhammad). Mahomed, desigur, este considerat a fi purtătorul mesajului lui Dumnezeu, dar nu pretinde despre el că este mai mult decât o ființă umană, chiar dacă tradiția raportează ulterior numeroase miracole realizate de el.

Atunci când musulmanii de astăzi subliniază că islamul este religia păcii și că „islam” înseamnă „pace” (în arabă *salam*) sau „a face pace cu Dumnezeu”, atunci trebuie să răspundem că nu se poate demonstra o derivare directă a lui „salam” din „islam”. Ceea ce avem aici, mai degrabă, este mai presus de toate o premisă ideologică care presupune că o societate islamică unificată, în care este instituită Sharia (legea islamică), va fi o societate a păcii.

În general, gradul de secularizare în țările islamice de bază, precum și în cadrul comunității musulmane din Occident este mult mai scăzut decât în sfera creștină. Până în prezent, Islamul nu a cunoscut încă un Iluminism în sensul înțelegerii occidentale a conceptului. Critica religioasă există cel mult în sfera privată și, într-adevăr, uneori este periculoasă chiar și acolo, după cum au arătat diferitele atacuri comise împotriva scriitorilor și intelectualilor musulmani în ultimii ani. Vocile musulmanilor care critică islamul sunt auzite, în cea mai mare parte, de la acele persoane exilate în Occident, dar niciodată de la amvoanele moscheilor arabe, de la universități sau din mijlocul comitetelor teologice. Desigur, există intelectuali și teologi individuali care cer chiar o reinterpretare critică a islamului și a surselor sale, dar, până în prezent, nu poate fi detectată nicio deschidere a teologiei oficiale sau a autorităților doctrinare influente care să ne lase să sperăm la o reinterpretare rapidă a Coranului și a istoriei islamice.

Oriunde musulmanii își practică credința, această credință nu este o activitate doar pentru ziua de vineri sau pentru câteva sărbători în fiecare an, ci mai degrabă, cu numeroasele sale reglementări și porunci, modelează nu doar viața de zi cu zi, ci întregul curs al vieții, de la naștere până la moarte. Tatăl rostește mărturisirea de credință islamică în urechile co-

pilului nou-născut. Aceasta este urmată de botezul copilului, pentru care se alege adesea un nume din istoria islamică. Sărbătorile și festivitățile anuale, regulile alimentare (interzicerea alcoolului și a cărnii de porc), comunicarea convențiilor sociale bazate pe islam pentru femei și bărbați, regulile vestimentare, învățătura despre rugăciunea zilnică și postul anual de la vârsta de aproximativ șapte ani, toate acestea îi unesc pe credincioși cu religia lor. Viața unei ființe umane se încheie cu mărturisirea de credință islamică și cu ritualul de spălare și înmormântare a trupului în conformitate cu preceptele islamice, prin care se exprimă speranța că Dumnezeu îi va primi cu bunăvoință pe cei morți.

Prin urmare, islamul nu este doar un sistem de doctrină teologică, ci are cerințe și față de persoanele fără studii teologice. Islamul este o organizare a vieții atât pentru familie, cât și pentru societate; acesta prescrie îmbrăcăminte, precum și reguli dietetice, la fel cum impune legi care reglementează căsătoria și moștenirea. Trebuie respectate reguli exacte în ceea ce privește rugăciunea, postul și pelerinajul la Mecca, reguli care nu sunt lăsate la latitudinea individului. Aceste reglementări au statut de lege religioasă, a cărei nerespectare face ca acțiunea respectivă (rugăciunea, de exemplu) să fie invalidă în fața lui Dumnezeu.

Dogma centrală a învățăturii coranice, conform căreia există un singur Dumnezeu care este mare și de nepătruns, nu presupune deloc doar o cunoaștere teoretică în familiile și în țările musulmane, ci mai degrabă o componentă a vieții cotidiene, chiar dacă religia este practică la diferite niveluri de intensitate. Înainte de rugăciunea rituală recitată de cinci ori pe zi, cel care cheamă la rugăciune (muezzin) strigă „Allahu akbar” („Dumnezeu este mai mare” sau „Dumnezeu este cel mai mare”) din minaretul moscheii. Cel care se roagă preia acest apel în propria sa rugăciune, precum și mărturisirea „la illaha illa-llah” („nu există alt Dumnezeu în afară de Allah”). Recitarea frecventă a formulei „insha-allah” („dacă Dumnezeu dorește”) arată, de asemenea, clar că Dumnezeu și omnipotența Sa trebuie incluse în orice considerație umană. La fel de frecventă este și formula „bismi llah ar-rahman ar-rahim” („În numele lui Allah, Cel mai Milostiv, Îndurător”) care precede fiecare sura – cu excepția surei 9 – și, prescurtată în „bismillah”, este rostită înaintea activităților de multe feluri.

Apariția islamului

Mahomed

Se cunosc puține lucruri despre primii patruzeci de ani din viața lui Mahomed. El s-a născut în jurul anului 570 ca fiu al lui Abdallah și al soției sale Amina bint Wahb în tribul Quraysh și din neamul Banu Hashim din Mecca. Tatăl său a murit probabil încă înainte de nașterea sa; mama sa a murit în jurul anului 576, când el avea aproximativ șase ani. Mahomed a mers apoi să locuiască cu bunicul său Abd al-Muttalib timp de aproximativ doi ani (până în 578) și, după ce și acesta din urmă a murit, a mers la vârsta de aproximativ opt ani² la unchiul său Abu Talib, care a murit în anul 619.

Mahomed era de profesie negustor și, după toate probabilitățile, nu provenea dintr-o familie influentă. Coranul reia tema lipsei bogăției și a descendenței nobile (11:91; 93:6-8) atunci când pune întrebarea: „*De ce nu a fost trimis acest Coran unui om de văză...?*” (43:31).

La vârsta de aproximativ douăzeci și cinci de ani, Mahomed s-a căsătorit cu Khadija bint Huwaylid, văduva unui negustor bogat, cu cincisprezece până la douăzeci de ani mai în vârstă decât el și la care fusese deja angajat ca negustor. Mahomed nu și-a luat alte soții atâta timp cât Khadija era încă în viață – o circumstanță pe care savanții musulmani o consideră întotdeauna drept dovada unei căsnicii fericite. După moartea ei, însă, Mahomed s-a căsătorit cu mai multe femei. Sursele dau cifre diferite, de la nouă la unsprezece, unele menționează chiar treisprezece soții. Au existat, în plus, concubine cu care Mahomed a trăit ca soț și soție.³

Cu Khadija, Mahomed a avut probabil cel puțin patru fiice și doi sau, probabil, trei fii. Cu toate acestea, la momentul morții lui Mahomed, niciunul dintre acești trei fii, nici măcar vreun fiu dintr-o căsătorie ulterioară, nu mai era în viață, o circumstanță care a făcut foarte dificilă soluționarea succesiunii sale.

Chemarea lui Mahomed

Coranul nu oferă aproape nicio informație despre evenimentele care, în jurul anului 610, i-au dat lui Mahomed impresia că a fost chemat să fie profet. Dacă textele tradiției extracoranice nu ar fi ceva mai detaliate, atunci

² Deci WATT/WELCH, p. 51.

³ Cf. HECKER.

nu am avea aproape nicio descriere a acestui eveniment. Cu siguranță, Coranul numește mai mulți profeți pe care îi consideră precursorii lui Mahomed, dar numai chemarea lui Moise este descrisă mai detaliat în Coran (20:9-36).⁴

Se presupune că Mahomed a primit primele sale revelații în jurul vârstei de patruzeci de ani – adică în jurul anului 610 d.Hr. (cf. 10:15-16). Conform relatărilor istoricilor musulmani – pentru întreaga perioadă preislamică, deținem relatări exclusiv din perspectiva musulmană – Mahomed a meditat într-o peșteră din al-Hira, în apropiere de Mecca. Acolo, se spune că a fost copleșit de senzații puternice care l-au înspăimântat teribil și l-au făcut să presupună că un spirit rău a pus stăpânire pe el. Modul în care acest prim proces și toate procesele ulterioare de transmitere a textului Coranului ar fi putut avea loc este doar sugerat în tradiția islamică: aceasta vorbește despre influențe acustice, optice și fizic perceptibile asupra lui Mahomed, cum ar fi, de exemplu, sunetul unui clopot sau senzațiile de a avea o viziune, de a experimenta un vis, de a fi aruncat la pământ sau chiar de a fi sufocat de gât. Se spune că Mahomed a fost înspăimântat după această primă experiență și a fost convins că era posedat de un demon. Se spune că prima sa soție, Khadija, a fost cea care a întărit în el certitudinea că era un instrument ales de Dumnezeu și însărcinat să proclame mesajul lui Dumnezeu compatrioților săi păgâni.

În viziunea teologiei musulmane, Dumnezeu nu a comunicat direct cu Mahomed și nici nu a participat direct la procesul de revelație. În opinia Coranului (81:19-26; 95:1-5) și a teologiei musulmane, îngerul Gabriel (în arabă: Jibril), purtătorul revelației, ar fi proclamat Coranul lui Mahomed. Duhul Sfânt este, de asemenea, menționat în legătură cu revelația (16:102). Cu toate acestea, Coranul pare să indice în cel puțin un pasaj că Mahomed L-ar fi văzut pe Dumnezeu Însuși în timpul procesului de revelație (53:1-18). Această presupunere este însă negată de versete precum Sura 42:51 (citată în cele ce urmează), astfel încât opinia majoritară a musulmanilor este că, în mod fundamental, ființei umane nu îi este permis să îl vadă pe Dumnezeu (cf. și 6:103): „Nu i se cuvine niciunui om ca Allah să îi vorbească decât prin revelație, ori din spatele unei perdele, ori trimite un trimis care revelează, cu voia sa, ceea ce El voiește.”

Mahomed în Mecca

Mahomed a devenit din ce în ce mai convins că este un profet trimis de Dumnezeu și însărcinat cu chemarea compatrioților săi la credința în Crea-

⁴ BOBZIN, Koran, p. 49.

torul și Judecătorul lor. În perioada de început a islamului (cca. 610-622), proclamarea lui Mahomed s-a concentrat, prin urmare, în două puncte principale: proclamarea unui Dumnezeu unic și omnipotent (în locul politeismului preislamic și al credinței în spirite) și avertismentul cu privire la o Judecată (respinsă de arabi), în care fiecare persoană va trebui să răspundă pentru comportamentul său după moarte. Astfel, în acest moment, „islamul” nu cuprindea un catalog de instrucțiuni ceremoniale și juridice individuale, ci mai degrabă doar câteva afirmații de bază care, cu toate acestea, au întâmpinat o rezistență încăpățânată, mai ales în rândul membrilor triburilor arabe rezidente în Mecca. Este adevărat că unii arabi din orașul natal al lui Mahomed s-au întors spre islam și s-au alăturat noii credințe, dar, în general, Mahomed a găsit puține răspunsuri pozitive. El a suferit o respingere vehementă mai ales în rândul forțelor influente din punct de vedere economic și social din Mecca. Coranul relatează că aceștia l-au acuzat pe Mahomed că este posedat de un spirit (81:22), un ghicitor, un magician sau un poet posedat de o ființă spirituală (37:36; 44:14). De asemenea, ei au susținut că el însuși și-a inventat presupusele revelații (25:4-6).

Mai mult decât atât, este posibil ca motivele economice să fi jucat un rol – pelerinajele păgâne și piețele din Mecca asociate cu acestea au stimulat comerțul – cu atât mai mult cu cât condamnarea fraudei și a greutăților false în vânzarea de bunuri a fost una dintre primele proclamații ale lui Mahomed. Bineînțeles, Kaaba din Mecca era deja în perioada preislamică un loc important pentru venerarea zeilor și era singura clădire și singurul loc unde preoții își făceau slujba. Se spune că mai multe sute de idoli au fost venerați în Kaaba. Tradiția islamică vorbește despre 360 de imagini ale zeilor pe care Mahomed le-ar fi distrus în timpul „pelerinajului său de adio” la Mecca în martie 632, anul morții sale.

Rezistența față de noua credință și propagarea acesteia a crescut în rândul triburilor arabe din Mecca în anii de după 613. Situația a devenit din ce în ce mai periculoasă pentru Mahomed și a devenit clar că trebuia găsită o soluție.

O primă cale de ieșire din această situație a fost migrarea unui mic grup de susținători timpurii ai lui Mahomed în anul 615 în țara vecină Abisinia (Etiopia de astăzi), o țară guvernată de un conducător creștin și în care creștinismul fusese ridicat la rangul de religie de stat încă din secolul al IV-lea.⁵ Optzeci și trei de bărbați, femei și copii ar fi făcut parte din acest grup de migranți.⁶ Unii dintre ei s-au întors mai târziu la Mecca; alții s-au mutat acolo după ce Mahomed s-a mutat la Medina în 622 d.Hr.

⁵ PARET, Mohammed, pp. 14f.

⁶ WATT/WELCH, p. 84.

Cu toate acestea, această primă reducere numerică a numărului de susținători ai lui Mahomed nu a dezamorsat conflictele din Mecca, mai ales după ce un boicot al comerțului și al căsătoriilor (616-618) a îngreunat situația comunității musulmane. În plus, primul susținător al lui Mahomed, soția sa Khadija, și unchiul său, Abu Talib, au murit probabil în 619, astfel încât Mahomed nu a avut aproape niciun sprijin familial și nicio protecție pe care să se poată baza.

Mahomed a stabilit acum contactul cu persoane din orașul vecin Medina („orașul”), care în această perioadă se numea Yathrib. Unii locuitori din Medina trebuie să fi fost instruiți în islam probabil din anul 620, deoarece Mahomed a purtat negocieri începând cu anul 621 cu privire la mutarea sa în Medina. Cei din Medina care au pregătit terenul pentru acest pas sunt numiți „ajutoare” (în arabă: *ansar*) în Coran, șaptezeci și trei de persoane⁷ din triburile arabe al-Aws și Hazraj care au încheiat o alianță defensivă cu Mahomed în locul propriului trib al lui Mahomed, Quraysh.

După ce mutarea lui Mahomed la Medina (sau Yathrib) a fost pregătită în acest fel și părea să promită succes, el a părăsit în secret Mecca, orașul său natal, împreună cu tovarășul său loial Abu Bakr, care mai târziu avea să devină primul său succesor (calif), și a ajuns la Medina pe 24/25 septembrie 622 d.Hr. Acest eveniment se numește „Hijra”, „emigrarea” sau, după cum spune Rudi Paret în traducerea sa germană, *Loslösung*, sau desprinderea de tribul Quraysh.⁸ Anul 622 în calendarul creștin este astfel anul 1 în calendarul musulman; acesta începe oficial la 15/16 iulie 622.

Mahomed în Medina

După ce comunitatea musulmană s-a mutat la Medina în anul 622, a avut loc schimbarea decisivă în viața lui Mahomed și, prin urmare, și în istoria și organizarea islamului. În Medina, Mahomed nu a mai fost doar liderul religios al adepților săi; el a devenit rapid arbitrul între grupurile care erau ostile unele altora. Curând, el a devenit și lider militar al grupului său tot mai mare de adepți, precum și legiuitor și guvernator politic, până când a devenit cel mai important factor de putere politică din întreaga regiune. În momentul sosirii lui Mahomed, în Medina trăiau două triburi arabe, al-Aws și Hazrai, precum și trei triburi evreiești, Banu Nadir, Banu Qainuqa și Banu Quraiza, precum și membri individuali ai altor triburi și câțiva creștini.

⁷ WATT/WELCH, p. 94.

⁸ PARET, p. 29.

Și în Medina, Mahomed s-a confruntat cu rezistență, dar, datorită mărimii crescute a grupului său de susținători și a „ajutoarelor” trimise înaintea sa, precum și prin alianțe și confederații, Mahomed s-a simțit curând suficient de puternic pentru a se angaja în confruntări militare cu adversarii săi. Mahomed a reușit să își conducă adepții în prima lor bătălie de succes, probabil în anul 624. Chiar și Coranul relatează despre bătălia de la Badr, când o caravană din Mecca a fost atacată și jefuită. Într-adevăr, comunitatea musulmană, „umma”, a fost nevoită să accepte înfrângerea în următoarea bătălie, în 625, la Uhud, dar a reușit apoi, în 627, în „expediția tranșeelor” (sau Khandaq) împotriva meccanilor, să obțină un succes, cel puțin prin faptul că a rezistat atacurilor acestora. În 628, Mahomed a înțreprins o primă încercare de a acționa împotriva Meccăi pentru a efectua, după cum a proclamat, pelerinajul la sanctuarul pre-islamic al Kaaba. Nu a reușit să intre în oraș, dar a încheiat un armistițiu de zece ani cu meccanii, pe care l-a încălcat la sfârșitul anului 629. La începutul anului 630, el a putut în sfârșit să intre în Mecca, orașul din care fugise în secret cu opt ani înainte. Acum, în partea de vest a Arabiei, nu mai exista niciun alt factor de putere care s-ar fi putut opune lui Mahomed sau care i-ar fi putut amenința poziția.

În 632, Mahomed a mers din nou în pelerinaj la Mecca, un pelerinaj numit „pelerinajul său de adio”. Efectuând acest pelerinaj, el a declarat ceremoniile pre-islamice de la Kaaba ca fiind o componentă autentică a islamului. La 8 iunie 632, Mahomed a murit în Medina. Prin asocierea lui Adam cu formarea și a lui Avraam cu construirea Kaaba, Coranul și tradiția islamică justifică preluarea acestui sanctuar în islam ca o întoarcere la islamul original (22: 26-29), *de facto* un compromis cu păgânismul.

Arabii

Mahomed și-a îndreptat proclamația în primul rând către membrii diferitelor triburi arabe, dar apoi și către evrei și creștini. În plus, Coranul menționează în mai multe pasaje (de exemplu, 22: 17) un grup numit „sabeeni”, a cărui identitate religioasă nu este explicată clar. Este posibil ca acest grup să fie identic cu evreii-creștini elcasii, care se numeau „sobiai” („cei care se spală”).⁹

Membrii diferitelor triburi arabe venerau zeii și spiritele din pietre, copaci, surse de apă și statui, poate și din stele.¹⁰ Acești idoli erau purtați cu ei de fiecare trib sau erau venerați într-un anumit loc, unde li se aduceau

⁹ Astfel, de exemplu, BOBZIN, Mohammed, p. 58.

¹⁰ PARET, Mohammed, p. 17.

sacrificii.¹¹ În afară de puterile benigne și de zei, oamenii credeau și în activitatea benefică și dăunătoare a spiritelor și demonilor (în arabă: jinn), cu care intrau în contact ghicitorii și „clarvăzătorii” (în arabă: kahin).

Mahomed a condamnat credința păgână a triburilor arabe considerată a fi politeism. Mai târziu, perioada preislamică este numită o perioadă de „ignoranță” (în arabă: jahiliyya), adică o perioadă de păgânism.

A pune o altă ființă lângă Cel Atotputernic sau a pune Creatorul incomparabil pe același nivel cu o ființă creată (în arabă: shirk) devine în Coran cel mai mare păcat posibil, infracțiunea care separă o ființă umană de intrarea în Paradis.

Pelerinajele la Kaaba din Mecca au fost inițiate încă din epoca preislamică: la un moment prestabilit, în luna postului, pelerinul intra în Mecca în stare consacrată, sacrifică animale acolo și atingea piatra neagră din Kaaba – probabil un meteorit – pentru a primi puterea binecuvântării. Kaaba trebuia înconjurată pe rând, la pas lent și apoi rapid, și trebuiau vizitate unele dintre siturile din vecinătatea Meccăi – acestea și alte rituri caracterizează pelerinajul și în perioada islamică.¹² În momentul pelerinajului, toate ostilitățile luau sfârșit, dar afacerile puteau fi desfășurate.

Evrei și creștini

În afară de triburile arabe, în Medina au trăit și creștini și evrei; aceștia din urmă locuiau în Peninsula Arabică probabil din jurul anului 600 î.Hr.¹³ Este posibil ca aceștia să se fi stabilit pentru prima dată în Arabia după dispersarea poporului evreu ca urmare a cuceririi Ierusalimului în 586 î.Hr. de către Nabucadnețar, și să fi primit imigranți suplimentari după distrugerea Ierusalimului în 70 d.Hr. și reprimarea rebeliunii Bar-Kochba în 135 d.Hr.¹⁴

Cu siguranță, Mahomed trebuie să fi intrat în contact cu evreii și creștinii încă din orașul său natal, Mecca. Călătoriile sale comerciale l-au dus, de asemenea, în statele și regiunile creștine învecinate, de exemplu Siria.

După toate probabilitățile, Mahomed a făcut cunoștință cu unele principii fundamentale ale credinței creștine și iudaice prin intermediul narațiunilor orale, mai degrabă decât prin propriul său studiu al Vechiului și Noului Testament. S-a ajuns la această concluzie ținând cont și de punctul de vedere al teologiei musulmane, conform căruia, în ciuda profesiei sale de negustor, Mahomed era analfabet, așa că el singur nu ar fi putut citi

¹¹ WELLHAUSEN, pp. 15 și urm.

¹² Deci PARET, Mohammed, pp. 21 și urm.

¹³ WATT/WELCH, p. 46.

¹⁴ BOBZIN, Mohammed, p. 59.

deloc textele iudaice și creștine. Dar, chiar dacă am prefera să nu acceptăm acest punct de vedere – el nu poate fi dovedit în mod clar pe baza surselor –, rămâne faptul că doar porțiuni individuale din Vechiul și Noul Testament erau disponibile în limba arabă în timpul vieții lui Mahomed. În plus, limba bisericii din Arabia era siro-aramaica, nu araba. Pe de altă parte, unele texte apocrife evreiești și creștine – de exemplu, Evanghelia copilăriei lui Isus – erau în mod evident atât de răspândite în Arabia, încât urmele lor sunt clar recunoscute în Coran și în tradiția islamică. Cu toate acestea, legat de numeroasele afirmații din Coran referitoare la credința creștină, nu se poate stabili cu certitudine unde a întâlnit Mahomed texte apocrife sau chiar opinii doctrinare eretice pe care Coranul le descrie apoi ca fiind punctul de vedere autentic al „creștinilor” și unde, eventual, el însuși a interpretat tradiția iudeo-creștină într-un mod divergent.

Astfel, Mahomed a purtat probabil „conversații religioase” cu evreii și creștinii despre Dumnezeu și activitatea Sa și a fost familiarizat cu conținutul și tradițiile biblice esențiale. Coranul face referire la numeroase puncte de conținut din Vechiul și Noul Testament, dar oferă propria sa interpretare a acestora. Dintre acestea, narațiunile profetice din Coran au o importanță deosebită. Mahomed a dedus din relatările despre profeți justificarea propriei sale misiuni ca ambasador al lui Dumnezeu: la fel cum Dumnezeu i-a chemat pe Adam, Avraam sau Moise să fie vestitori ai unicului Dumnezeu creator și Judecător divin, tot astfel Dumnezeu l-a însărcinat pe Mahomed să fie ultimul din seria profeților, să fie „încheietorul profeților” (33:40).

La început, Mahomed a acceptat scrierile revelate ale evreilor și creștinilor care au precedat Coranul și i-a caracterizat pe evrei și creștini drept „oameni ai Cărții” (în arabă: ahl al-kitab) sau „posesori ai Scripturii”. Textele anterioare menționate de Coran sunt, printre altele, „Tora” (în arabă: taurah) dată lui Moise, „Psalmii” (în arabă: zabur) lui David și „Evanghelia” (în arabă: injil) lui Isus. Prin urmare, Coranul nu este cu adevărat o revelație diferită (40:43), ci doar reînnoiește mesajul unic și neschimbător al lui Dumnezeu, Creatorul și Judecătorul. Grupul țintă era acum poporul arab, după ce au fost trimiși profeți deja la alte popoare,

Atunci când Coranul vorbește despre evrei și, mai ales, despre creștini, acesta prezintă o imagine cu elemente contradictorii: după mutarea sa în Medina în 622, Mahomed a curtat intens triburile evreiești din oraș, convins fiind că a fost însărcinat de Dumnezeu să proclame același mesaj ca cel propagat de profeții evrei de dinaintea sa. El le-a cerut să îi accepte misiunea (2:40-41), iar practicile sale cultice – forma de post, recitarea rugăciunilor cu fața spre Ierusalim, rugăciunile de seară și regulile alimentare – au urmat la început îndeaproape practicile religioase evreiești. Cu toate

acestea, cuvintele sale au găsit puține reacții în rândul triburilor evreiești; într-adevăr, el s-a confruntat cu ridiculizarea și respingerea.

Din acest motiv, a început să evolueze negativ relația lui Mahomed cu evreii care locuiau în Medina. Aceștia au respins nu numai pretenția sa de a conduce adunarea din Mecca, ci și misiunea sa divină ca atare. Coranul îi amenință acum pe evrei cu „*mânie peste mânie*” (2:90). Mahomed a condamnat din ce în ce mai mult credința evreiască și modul de viață al evreilor din Medina ca fiind false și ipocrite (2:88; 5:13; 2:61 și multe altele). Luptele lui Mahomed cu evreii au început în 624 d.Hr.: în acel an, i-a alungat pe Banu Qainuqa din Medina; în 625, i-a asediat pe Banu Nadir până când aceștia au migrat și și-au lăsat în urmă toate bunurile. În cele din urmă, în 627, i-a ucis pe cei 600-700 de bărbați din Banu Qurayza, deși aceștia i se predaseră deja, și a vândut femeile și copiii în sclavie.¹⁵

În timp ce evreii sunt menționați în Coran cu doi termeni diferiți – în mod depreciativ cu „al-yahud” („evreii”) și neutru cu „banu isra'il” („copiii lui Israel”), creștinii sunt numiți „nasara” („nazarinenii”), nu „masihiyyun” (în arabă „masih”, „Hristos”). Este încă neclar dacă se pot trage de aici concluzii cu privire la tendința teologică a comunității creștine.

Creștinii care locuiau în Arabia erau, cel mai probabil, membri ai bisericii monofizite siriene cu caracter melchit, iacobit și nestorian¹⁶, care se despărțise de biserica bizantină imperială.¹⁷ Creștinii din Medina, care locuiau acolo în mod evident în număr destul de mic și nu erau organizați în asociații tribale obligatorii sau grupări religioase stabile, trebuie să fi fost, în primul rând, negustori, eremiți și călugări. Mahomed a purtat cu aceștia dispute teologice, al căror punct de plecare a fost campania lui Mahomed de a le câștiga sprijinul și loialitatea. Coranul exprimă la început bunăvoința lui Mahomed față de creștini: „*Vei găsi că iudeii și cei care [îi] fac asociați [lui Allah] sunt cei mai îndârjiți în dușmănia lor față de cei care cred, după cum vei găsi că cei mai prietenoși față de cei ce cred sunt aceia care spun: «Noi suntem Nasara (adică creștini)». Și asta pentru că printre ei se află preoți și călugări și pentru că ei nu sunt semeți*”. (5:82)

Însă, atunci când creștinii nu l-au acceptat și nu l-au sprijinit pe Mahomed, relația sa cu aceștia a devenit mai distantă. Mahomed a început să respingă convingerile individuale ale creștinilor ca fiind false – deoarece nu erau de acord cu mesajul său. Procesul s-a încheiat cu condamnarea creștinilor ca idolatri și necredincioși (5:72), care aderă la erori grave, precum credința în Fiul lui Dumnezeu și Trinitatea, comițând astfel păcatul de

¹⁵ WATT, pp. 172f.

¹⁶ Cf. RISSE.

¹⁷ BOBZIN, Mohammed, p. 56.

neiertat al politeismului. Cu toate acestea, trebuie să precizăm că întotdeauna Coranul reprezintă Trinitatea ca un trio format din Dumnezeu Tatăl, Maria, soția Sa, și Isus, fiul lor legitim comun (5:116). În cele din urmă, rămâne neclar dacă Mahomed însuși a întreprins această interpretare ca o formă de apărare apologetică împotriva pozițiilor creștine sau dacă i-a fost prezentată în acest fel în mediul său, posibil în texte apocrife sau chiar în practica ecleziastică – atât siriană, cât și abisiniană.¹⁸

Din faptul că nici evreii, nici creștinii nu doreau să îl accepte ca emisar al lui Dumnezeu, Mahomed a tras concluzia că greșeala era de partea lor și că ambele grupuri probabil că au falsificat revelația originală care le-a fost dată (2:75; 4:46; 5:13, 41). Conform Coranului, Isus proclamase deja venirea lui Mahomed (61:6). Consecința logică a acestei „teorii a falsificării” și punctul final temporar al demarcării teologice dintre evrei și creștini este afirmația din Coran conform căreia toți profeții din Vechiul și Noul Testament, precum și Isus însuși, au fost în esență vestitori ai islamului. Mahomed, prin urmare, nu dorea decât să reamintească revelația eternă, mereu identică. Respingerea lui Mahomed reprezenta, așadar, în opinia sa, o evaluare teologică falsă din partea evreilor și a creștinilor. Coranul se înțelege astfel pe sine ca o corecție a Vechiului și Noului Testament, care fuseseră falsificate de aceștia.

Mahomed: om și profet

Chiar dacă Mahomed a primit Coranul ca mesaj al lui Dumnezeu și a fost însărcinat să îl proclame compatrioților săi arabi, pentru musulmani el este încă doar o ființă umană muritoare: nu are nimic care să semene cu un zeu sau cu cineva asemeni unui zeu. În Coran, cel puțin, el este reprezentat ca o ființă umană failibilă, deoarece – la fel ca alți profeți – îi cere în mod repetat iertare lui Dumnezeu (9:43; 48:2). Doar teologia musulmană, probabil în jurul secolului al X-lea, a afirmat lipsa de păcat a tuturor profeților.

La fel de indiscutabil ca natura umană a lui Mahomed este și faptul morții sale pământești: Mahomed a murit la mijlocul anului 632 d.Hr. în Medina, probabil din cauza unei boli, și a fost înmormântat acolo. Wahhabiții din Arabia Saudită de astăzi au încercat, desigur, în trecutul recent, să limiteze drastic venerarea mormintelor din Medina. Mormintele unor personalități islamice timpurii au fost demolate în trecut. Mormântul lui Mahomed, însă, a rămas și este vizitat în special de pelerinii care merg la Mecca.

¹⁸ Despre relația lui Mahomed cu evreii și creștinii, cf. SCHIRRMACHER, Christine.

Deși Coranul îl prezintă pe Mahomed exclusiv ca o ființă umană, compatrioții săi i-au cerut un miracol (20:133), prin care să ofere dovada finală a misiunii sale contestate până atunci de profet al lui Dumnezeu. Mahomed a subliniat că, în calitate de creatură umană, nu putea face minuni (29:50), dar că Coranul era o lucrare atât de minunată încât adversarii săi nu puteau crea nimic comparabil (10:37-38). Din acest motiv, teologia musulmană a descris Coranul drept „miracolul calificat” al lui Mahomed, ca dovadă a misiunii sale divine.

Cu toate acestea, tradiția islamică relatează despre numeroase miracole pe care Mahomed le-ar fi săvârșit: miracolele ploii, despicarea lunii (sugerată în 54:1-2) sau călătoria din timpul nopții, sau călătoria spre cer, întreprinsă de Mahomed (sugerată în 17:1; 83:15-24), în timpul căreia a fost condus de la Mecca la Ierusalim pe „Buraq”, un cal alb, iar în Ierusalim se spune că a urcat o scară spre cer în prezența lui Dumnezeu.

Din punctul de vedere al Coranului și al teologiei, Mahomed însuși nu are nicio semnificație ca persoană în procesul de transmitere a revelației. În timp ce Vechiul și Noul Testament prezintă personalități individuale, precum Moise, Avraam sau Iona, cu toate punctele lor tari și slabe de caracter și, într-adevăr, relatează fără menajamente și deschis despre greșelile și păcatele acestor modele ale credinței, Coranul nu dezvăluie nimic din natura umană a lui Mahomed – el este doar un mediu pentru transmiterea mesajului lui Dumnezeu.

Islamul: religia preistoriei și a sfârșitului

Schimbarea decisivă în dezvoltarea islamului are loc în confruntarea cu animismul preislamic, dar mai ales în conflictul cu iudaismul și creștinismul din Medina. Inițial, Mahomed a clasificat credința proclamată de el ca fiind de rang egal cu cea a evreilor și creștinilor. El a militat pentru sprijinul lor și a luat justificarea decisivă pentru propria sa misiune din scrierile sfinte ale acestora. După cererea sa nereușită de acceptare pe bază de egalitate și după înstrăinarea crescândă care a dus la ostilitate deschisă – mai ales împotriva evreilor – Mahomed a clasat islamul înaintea religiilor care l-au precedat și s-a plasat pe sine și mesajul său deasupra tuturor celorlalți. Dintr-o ordine inițială bazată pe egalitate a rezultat o ordine care plasează islamul înaintea și deasupra celorlalte; o acceptare a iudaismului și creștinismului s-a transformat, spre sfârșitul vieții sale, într-o condamnare și o denigrare din ce în ce mai dură a acestora.

În același timp, Mahomed a declarat că din acel moment islamul nu mai este doar religia arabilor, ci că este singura credință normativă pentru toate ființele umane (7:158). Prin extinderea existenței islamului înapoi în timp,

până la preistorie, și înainte în timp, până la sfârșitul lumii, tradiția declară, înainte de toate, că islamul este religia originară a umanității. Islamul este considerat acum drept religia care a existat deja înaintea iudaismului și creștinismului, precum și singura religie care va continua să existe în eternitate: mesajul lui Dumnezeu în forma sa pură, „mama scripturilor” (în arabă: umm al-kitab), este păstrat în ceruri (43:2-4). Profeții însărcinați de Dumnezeu au proclamat-o din nou și din nou, dar ființele umane – inclusiv evreii și creștinii – au falsificat-o de-a lungul timpului, astfel încât Dumnezeu a trimis din nou un profet pentru a reaminti ființelor umane de revelația Sa. Coranul este singurul text nefalsificat care s-a păstrat și, din acest motiv, el corectează toate celelalte revelații. Astfel, islamul inversează succesiunea istorică a religiilor, plasând islamul pe primul loc și creștinismul pe ultimul. Din acest motiv, în opinia teologilor musulmani, fiecare ființă umană se naște, de fapt, ca musulman; doar atunci când crește într-un mediu neislamic este „transformată” în evreu sau creștin.

Din această perspectivă, profeții și modelele de credință din Vechiul și Noul Testament devin vestitorii mesajului islamului: și ei au adus revelația originală pură până când aceasta a fost falsificată de evrei și creștini. Din acest motiv, Coranul îi prezintă pe acești profeți doar din perspectiva islamică: astfel, Avraam, de exemplu, devine constructorul Kaaba (2:127) și este prezentat ca profetul lui Allah care luptă împotriva politeismului naționalilor săi prin distrugerea idolilor acestora – o oglindă a situației lui Mahomed. În Coran, Isus subliniază datoria de a da de pomană (islamică) și susține că este doar un slujitor al lui Dumnezeu; refuză să fie numit Fiul lui Dumnezeu (5:116-117). Prin urmare, atunci când partenerii musulmani în dialogul musulman-creștin subliniază că „acceptă” persoane biblice precum Avraam sau Isus Hristos, ba chiar le venerază, atunci aceasta înseamnă că doar perspectiva Coranului asupra lui Avraam sau Isus considerată legitimă, în timp ce Avraam și Isus, în modul în care sunt portretizați în Vechiul și Noul Testament, nu găsesc niciun fel de acceptare.

Islamul este plasat înaintea tuturor celorlalte religii și în ceea ce privește sfârșitul lumii. Conform viziunii islamice asupra vremurilor din urmă, Isus, care, în viziunea predominantă a teologiei musulmane, nu a fost crucificat la sfârșitul vieții Sale, ci a fost dus viu în Rai, se va întoarce din nou pe pământ, dar de data aceasta ca profet al islamului. După noua și ultima chemare la islam și după distrugerea ulterioară a tuturor simbolurilor creștine, El își va ocupa locul pentru rugăciunea rituală în spatele imamului din comunitatea care se roagă și va efectua rugăciunea islamică. Acest eveniment marchează sfârșitul existenței simultane a mai multor religii: în eternitate va exista doar islamul, iar atunci toate ființele umane vor putea trăi împreună în pace.

Sursele islamului: Coranul și tradiția

Coranul

Termenul „Coran” provine probabil de la verbul „qara’a” („a citi, a recita”). Prin aceasta, se face deja aluzie la forma originală de prezentare – recitarea cu voce tare. Găsim îndemnul „Citește!”, sau „Recită!” mai ales la începutul Surei 96 (1 și 3): „*Citește! În numele Domnului Tău...*” Tradiția descrie cursul revelației ca un proces similar și afirmă că Mahomed a fost copleșit de impresii acustice și optice și că îngerul Gabriel i-a comunicat mesajul lui Dumnezeu, pe care Mahomed a trebuit apoi să îl transmită altora.

Coranul se prezintă ca fiind Cuvântul etern al lui Dumnezeu, ca singura revelație pură, ca o copie a „Mamei Scripturii” păstrată în Rai. Coranul este cuprinzător din toate punctele de vedere: „*Și Noi ți-am trimis ție Cartea ca tălcuire pentru toate lucrurile...*” (16:89). Este o „carte” sau o „scriere de la Dumnezeu” (în arabă: kitab Allah), „*pentru ca voi să pricepeți*” (43:2), o „carte înțeleaptă” (în arabă: al-kitab al-hakim), „*pentru cei cu frică o îndemnare*” (69:48) și o revelație trimisă de sus (40:2) care nu poate fi pusă la îndoială (2:2).

Pe de o parte, Coranul insistă asupra naturii sale nealterate, pe de altă parte, admite că Satana a „aruncat” de mai multe ori revelații false printre cele primite de Mahomed (22:52). Mahomed a „uitat” câteva dintre versetele care i-au fost revelate (2:106) sau Dumnezeu a schimbat ulterior revelația (16:101). Cu toate acestea, versiunea finală – așa se poate spune în rezumat – este, în viziunea musulmană, Cuvântul complet al lui Dumnezeu, care este dincolo de orice îndoială și de orice critică istorică.

Ca „dovadă” a caracterului divin al Coranului, apologeții musulmani au citat coeziunea sa logică internă, precum și perfecțiunea sa lingvistică. De asemenea, sunt invocate lipsa contradicțiilor sale interne și concordanța tuturor afirmațiilor sale de fond cu cele mai recente descoperiri din domeniul științelor naturale și al tehnologiei, precum și împlinirea tuturor profețiilor sale. Pentru apologeții musulmani, alte „dovezi” ale adevărului islamului constau în perfecțiunea Coranului, integritatea morală a lui Mahomed și în apariția unei congregații islamice care a fost capabilă să se extindă rapid pentru a cuprinde părți vaste ale pământului.

Structură și conținut

Chiar la începutul celor 114 sure (capitole) ale Coranului se află „Fatiha” sau „Deschiderea”. Aceasta este un fel de rugăciune introductivă. Celelalte

113 sure nu sunt aranjate în funcție de conținutul lor, ci mai degrabă în funcție de lungimea lor: cele mai lungi sure sunt la început, iar cele mai scurte la sfârșit. De asemenea, în cadrul fiecărei sure individuale, o temă nu este tratată sistematic și coerent. Mai degrabă, sura constă din secvențe tematice de unul sau mai multe versete. Relatări precum, de exemplu, cele despre crearea cerului și a pământului pot fi urmate de reglementări individuale referitoare la legea maritală sau la moștenirea islamică, care, la rândul lor, sunt urmate de versete despre unul dintre profeți, precum Avraam sau Moise, iar apoi de câteva versete despre o bătălie purtată de adepții lui Mahomed. Astfel, sura individuală tratează, de regulă, o multitudine de subiecte care, în majoritatea cazurilor, stau unul lângă celălalt fără nicio legătură tematică sau vreo tranziție. O excepție este sura 12, cu titlul „Yusuf”, care povestește în ordine cronologică viața lui Iosif – de asemenea un profet al islamului în viziunea Coranului.

Este adevărat că în edițiile arabe ale Coranului se găsesc informații la începutul fiecărei sure cu privire la versetele care provin din timpul lui Mahomed la Mecca (610-622) și care provin din perioada Medina (622-632), dar această clasificare este doar o diviziune foarte aproximativă care a fost obținută ulterior folosind criterii textuale interne și, prin urmare, nu reprezintă o datare obiectivă a materialului. Fiecare sură poartă un titlu ca antet care nu se află întotdeauna într-o relație vizibilă cu conținutul care urmează. Unele sure încep cu „litera misterioasă”, una dintr-o serie de litere a căror semnificație nu a fost descifrată până în prezent.

Compilarea Coranului

Până în zilele noastre, părți destul de esențiale ale istoriei compilației Coranului sunt încă un mister. Faptul că nu exista Coranul complet în formă scrisă în momentul morții lui Mahomed – spre deosebire, totuși, de mai multe sure, deoarece Coranul însuși folosește termenul „sura” (2:23) – este de necontestat chiar și printre cercetătorii musulmani ai Coranului. Tradiția relatează că procesul de compilare a Coranului a început sub primul calif după moartea neașteptată a lui Mahomed, Abu Bakr (632-634), și în urma mai multor bătălii în care și-au pierdut viața mulți dintre însoțitorii săi despre care se spune că știau pe de rost părți din Coran. (Acest ultim punct este foarte contestat de către cercetătorii occidentali ai islamului.) Conform opiniei musulmane, editarea Coranului a ajuns la o concluzie provizorie în timpul celui de-al treilea calif, 'Uthman (644-656), cu o fixare uniformă a textului și distrugerea tuturor manuscriselor care se abăteau de la acesta.

Niciun manuscris al Coranului din perioada timpurie a islamului nu a fost păstrat până în prezent. Cele mai vechi manuscrise ale Coranului, din

secolele al IV-lea și al V-lea islamice (secolele al X-lea și al XI-lea conform calendarului creștin), nu conțin nici vocale, nici semne diacritice care să distingă în mod clar literele individuale între ele. Din acest motiv, aceste manuscrise par să fi fost utilizate mai puțin ca texte directe, cât mai ales ca ajutoare mnemotehnice pentru un text cunoscut de altfel; ele nu oferă un angajament clar față de o anumită lectură a textului.

Limba arabă

Coranul subliniază semnificația specială a limbii arabe (de exemplu, 20:113). În timp ce revelația anterioară a fost trimisă deja altor popoare în propriile lor limbi, când Dumnezeu le-a trimis un „mesager”, „predicator” sau „conducător” (13:7), Dumnezeu a transmis acum mesajul său și arabilor, în propria lor limbă, „*Cartea cea limpede*” (43:2), deoarece „*fiecare comunitate are un trimis*” (10:47).

Pe baza acestei constatări coranice, limba arabă joacă un rol foarte important și pentru teologia musulmană. Dacă Dumnezeu S-a revelat într-o manieră perfectă în această limbă, atunci araba din Coran trebuie să fie o expresie a celei mai înalte perfecțiuni și a frumuseții lingvistice de neegalat. Teologia a găsit un concept pentru aceasta, conceptul de „inimitabilitate” lingvistică, concept care, timp de secole, a făcut de neconceput procesul necesar de descompunere a textului în litere individuale pentru tipărire. Din acest motiv, pentru o lungă perioadă de timp, Coranul nu numai că a fost copiat exclusiv de mână, dar nici nu a fost tradus în alte limbi, deoarece o traducere nu mai era considerată a fi un adevărat Coran, ci mai degrabă doar o expresie aproximativă a conținutului său. Astfel, pe multe pagini de sfârșit ale unei ediții germane a Coranului, subtitlul nu este „Traducere”, ci mai degrabă „Sensul aproximativ al Coranului”, și chiar și în conversațiile cu musulmanii se întâmplă adesea ca numai un Coran arab să fie valabil ca text care poate fi luat ca bază de discuție.

Drept consecință a numeroșilor ani fără traducere și a considerării limbii arabe drept limba de revelație a lui Dumnezeu, înțelegerea conținutului Coranului este legată în mod esențial de stăpânirea limbii arabe. Astfel, învățarea Coranului în școlile coranice din întreaga lume are loc în limba arabă; o traducere sau o explicație a textului, cel puțin la acest nivel, nu este furnizată, deși printre cei cca. 1,2 miliarde de musulmani din întreaga lume, doar aproximativ 250 de milioane de persoane vorbesc araba ca limbă maternă. Până în prezent, un comentariu critic cuprinzător al Coranului nu există în nicio limbă; același lucru este valabil și pentru o tratare istorico-critică a istoriei islamice sau a istoriei originii Coranului.

Cu toate acestea, araba nu este doar limba Coranului, ci și a tradiției – rapoartele despre Mahomed și însoțitorii săi profeți – precum și a comentariilor teologice și a interpretărilor juridice relevante. Fiecare credincios trebuie să stăpânească limba arabă în măsura în care dorește să efectueze rugăciunea rituală zilnică, postul sau pelerinajul la Mecca și, în aceste scopuri, trebuie să recite corect rugăciunile arabe și versetele din Coran. O închinare complet valabilă înaintea lui Dumnezeu, precum și accesul la sursele și interpretările esențiale ale Coranului sunt astfel posibile numai în limba arabă.

Aspecte legate de conținutul Coranului

Coranul se bazează într-o mare măsură pe relatările biblice și, în acest proces, conturează o imagine ciclică a istoriei. În opinia Coranului, istoria se repetă constant, mai ales prin trimiterea unei serii de profeți ca vestitori ai islamului, începând cu Adam și terminând cu Mahomed. Profeții îi avertizează pe oameni cu privire la politeism și îi cheamă să se închine unicului Dumnezeu, o chemare pe care majoritatea oamenilor nu doresc să o urmeze. Dumnezeu face dreptate profeților trimițând o pedeapsă (un potop, un cutremur, fulgere) și mulți oameni mor. Mai târziu, poporul se rătăcește din nou și se închină idolilor, iar Dumnezeu trimite din nou un mesager (cf. 89:6-14, 53; 29:40; 7:97-99).

Intervalul de istorie contemporană discutat în Coran cuprinde doar douăzeci și doi de ani. Istoria dinaintea lui Mahomed este, desigur, abordată, dar nu este relatată cu adevărat. Coranul abordează istoria popoarelor anterioare într-un mod destul de general, fără însă a ancora narațiunea în istorie prin furnizarea de date sau prin numirea de locuri și evenimente. Coranul se încheie brusc cu moartea lui Mahomed; era califilor – succesorii lui Mahomed – și dezvoltarea ulterioară a istoriei până la sfârșitul lumii sunt cu greu vizibile. De asemenea, perioada de dinainte și de după apariția lui Mahomed nu are nicio semnificație pentru Coran; importantă pentru acesta este exclusiv discuția despre activitatea lui Mahomed în Peninsula Arabică.

Reverența față de Coran

În punctul de vedere al teologiei musulmane, conținutul Coranului este mai presus de orice critică și de orice îndoială și fiecare exemplar individual al Coranului este tratat cu mare respect și venerație. În unele țări, se aplică sancțiuni severe în cazul în care textul Coranului este distrus sau murdărit. Coranul poate fi atins doar de cei care se află în stare de puritate.

În luna de post a Ramadanului, este citit de mulți musulmani de la început până la sfârșit; unele versete sunt folosite și în scopuri magice, ca mijloc de a alunga răul sau ca forță care oferă o binecuvântare.

Coranul este considerat sursa principală a tuturor cunoștințelor, motiv pentru care o carieră științifică – cel puțin una teologică – chiar și astăzi începe frecvent cu un studiu detaliat al Coranului. Coranul poate fi criticat la fel de puțin ca Dumnezeu Însuși, deoarece transmite nu numai Cuvântul lui Dumnezeu, ci este considerat cuvânt cu cuvânt revelația lui Dumnezeu Însuși. Chiar și a pune întrebări critice cu privire la Coran – în ceea ce privește istoria originilor sale sau conținutul său – îl plasează pe cel care pune întrebări în vecinătatea necredinței și a ereziei. Singura atitudine posibilă față de Dumnezeu și Cuvântul Său este supunerea umilă din partea credinciosului, nu întrebările critice sau chiar acuzațiile. Deoarece până în prezent nu a avut loc încă nicio iluminare în sens european, cel care încearcă să interpreteze Coranul într-un sens modern își poate pierde rapid postul de profesor sau chiar viața. Unul dintre cele mai recente exemple este teologul egiptean Nasr Hamid Abu Zaid, care în prezent trăiește și predă în exil în Olanda, după ce în Egipt a fost pronunțat un divorț formal de soția sa din cauza studiilor sale asupra Coranului, fiind declarat *de facto* eretic.¹⁹

Tradiția

Tradiția (în arabă: *hadith*) conține relatări despre Mahomed, familia sa și însoțitorii Profetului. Aceste relatări sunt considerate a fi fundamentale inspirate de Dumnezeu și la fel de obligatorii în toate chestiunile juridice – de exemplu, în dreptul marital discutat aici – ca și Coranul. În toate chestiunile non-juridice, credincioșii sunt instruiți să imite „obiceiul” exemplar practicat de Mahomed (în arabă: *sunna*) în toate lucrurile, ori de câte ori este posibil.

Tradiția este considerabil mai extinsă decât textul Coranului și, în multe privințe, poate fi înțeleasă ca o explicație și o completare a instrucțiunilor din Coran, care sunt uneori foarte scurte. Unele rapoarte discută despre evenimente din istoria islamică timpurie; altele despre obiceiurile și opiniile lui Mahomed (de exemplu, despre plăcerile și antipatiile sale în chestiuni personale, cum ar fi întrebările referitoare la mâncare și îmbrăcăminte). Alte texte, din nou, tratează detaliile practicii religioase (cum ar fi abluțiunile necesare înainte de rugăciunea rituală); altele reglementează chestiuni juridice, de exemplu în ceea ce privește dreptul de proprietate și dreptul economic (de exemplu, interdicția privind dobânda câmătă-

¹⁹ Cf. propria sa relatare în ABU ZAID.

rească). Unele texte conțin reglementări privind dreptul marital și dreptul familiei (de exemplu, interdicția de a se căsători cu două surori în același timp).

Astfel, dacă tradiția dezaprobă purtarea de către bărbați a aurului și mătăsii – deoarece cel care iubește astfel de podoabe în această lume nu le va purta în Paradis – și raportează că Mahomed, din acest motiv, purta doar un inel de argint, atunci este adecvat ca bărbații, în imitarea „obiceiului” exemplar practicat de Mahomed, să poarte exclusiv bijuterii de argint. Dacă, totuși, tradiția stabilește că cel care a căzut de la islam merită pedeapsa cu moartea și raportează că Mahomed însuși a executat pedeapsa cu moartea împotriva apostatilor, atunci aceasta devine o reglementare obligatorie din punct de vedere juridic al Sharia – chiar dacă este aplicată în practică doar în câteva țări islamice.

Dacă tradiția poate pretinde aceeași autoritate în chestiuni juridice ca și Coranul, atunci, în mod natural, este foarte importantă problema autenticității textelor tradiționale individuale. Atunci când, după moartea lui Mahomed, numeroase povestiri despre presupusele sau adevăratele declarații și instrucțiuni ale lui Mahomed au intrat în circulație în congregația musulmană, pericolul depășirii faptelor istorice de către legende a fost recunoscut foarte repede. Din acest motiv, savanții musulmani au stabilit criterii care decid asupra autenticității unei relatări tradiționale. Condiția supremă pentru recunoașterea unui text tradițional nu era „probabilitatea” conținutului său, ci mai degrabă lanțul impecabil, adică neîntrerupt, al tradiției (în arabă: *isnad*) care ajungea până la Mahomed sau până la unul dintre însoțitorii săi, precum și felul în care s-a raportat transmiterea conținutului relevant prin intermediul diferitelor curente ale tradiției și buna reputație a informatorului. Dezvoltarea a ajuns la o concluzie provizorie între secolele VIII și IX. Savanții musulmani, după o examinare strictă a autenticității, au recunoscut drept canonice șase colecții de texte tradiționale, care conțin câteva mii de texte individuale – în parte, însă, suprapuse tematic – și care rămân valabile pentru musulmani până în zilele noastre ca moștenire tradițională impecabilă în materie de credință și drept. Cele mai vechi și mai semnificative două colecții își au originea în secolul al IX-lea și provin de la 'Abd Allah ibn Isma'il al-Bukhari (cca. 810-870 d.Hr.) și de la Muslim ibn al-Hajjaj (mort în 875 d.Hr.). Acestea sunt completate de colecțiile lui Ibn Maja (mort în 886), Abu Da'ud (mort în 889), at-Tirmidhi (mort în 892) și an-Nasa'i (mort în 915).

Învățăturile islamului

Cine este Dumnezeu?

Dumnezeu este unul și nimeni nu este ca El: acesta este punctul central al doctrinei Coranului despre Dumnezeu. Dumnezeu este etern și omnipotent, omniscient și omniprezent. El este creatorul și judecătorul fiecărei ființe umane și sub niciun aspect nu poate fi comparat cu creaturile Sale. El rămâne ascuns în transcendența Sa și este de neînțeles pentru ființele umane și dincolo de capacitatea lor de experimentare. El nu este tatăl copiilor Săi, deoarece paternitatea necesită o relație de „familie” între Dumnezeu și ființele umane, lucru de neconceput în teologia islamică.

Cu toate acestea, Coranul îl descrie pe Dumnezeu ca fiind bun și plin de compasiune, ca furnizor și protector al oamenilor și iar în legătură cu omul, Coranul afirmă că Dumnezeu este *mai aproape de el decât vena gâtului* (50:16). Datorită bunătății Sale, omul îi datorează lui Dumnezeu recunoștință, respect și supunere. Ființa umană este chemată să își recunoască poziția de slujitor al lui Dumnezeu și să trăiască în conformitate cu poruncile lui Dumnezeu.

Dumnezeu trimite semne oamenilor (de exemplu, prin creația Sa), îi mustră și îi avertizează, mai ales prin intermediul profeților. După moarte, Dumnezeu va judeca în mod echitabil fiecare ființă umană, în funcție de credința și faptele sale. Atunci cărțile vor fi deschise și faptele fiecărei ființe umane vor fi cântărite (23:102-103). Nu se poate prezice dacă Dumnezeu va fi milostiv față de o anumită ființă umană și dacă o va lăsa să intre în Paradis în cele din urmă, din cauza omnipotenței și suveranității lui Dumnezeu. Ființa umană în timpul vieții sale nu păstrează decât speranța în compasiunea lui Dumnezeu (26:82). Nu poate exista nicio certitudine finală, pentru că nu i s-ar potrivi ființei umane să anticipeze decizia lui Dumnezeu.

În unele pasaje, Coranul vorbește chiar despre iubirea lui Dumnezeu. Cu toate acestea, el atașează acestei iubiri condiții prealabile, pe care ființa umană le poate îndeplini numai după ce s-a supus mai întâi lui Dumnezeu: *„Acelora care cred și săvârșesc fapte bune (Allah) Cel Milostiv le va arăta iubire”* (19:96) și *„Căci Allah îi iubește pe cei care fac binele”* (3:148).

În ceea ce privește compasiunea și iubirea lui Dumnezeu, apar aici diferențe serioase privitoare mesajul biblic: în numeroase cărți biblice, se subliniază faptul că Dumnezeu nu numai că dăruiește iubire sau acționează într-un mod iubitor, ci că El însuși este iubire (1 Ioan 4:8, 16), un „Dumnezeu

al iubirii” (2 Corinteni 13:11). Dragostea lui Dumnezeu pentru creaturile Sale nu a rămas o calitate pur teoretică, ci a devenit motivul și motorul acțiunii lui Dumnezeu în istorie, care a atins punctul culminant în trimiterea Fiului Său, Isus Hristos: „*Fiindcă atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât a dat pe singurul Său Fiu.*” (Ioan 3:16). Isus, Fiul lui Dumnezeu devenit trup, a fost „*dragostea lui Dumnezeu față de noi*” (1 Ioan 4:9). Doar pentru că Dumnezeu, sursa oricărei iubiri, își dăruiește iubirea Sa ființelor umane, ființa umană este capabilă să-L iubească pe Dumnezeu și pe aproapele său. Isus numește acest lucru cea mai mare poruncă: „*Să iubești pe Domnul, Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău... Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși*” (Deut. 6:5 și Lev. 19:18; citat în Matei 22:37-39). Deoarece, în concepția biblică, nu există alternativă la iubire și iubirea trebuie să se extindă asupra tuturor oamenilor, chiar și asupra dușmanului, această iubire nu are voie să rămână doar o dorință pioasă, ci mai degrabă trebuie pusă în practică în același mod în care iubirea lui Dumnezeu s-a manifestat în Isus Hristos.

Ce este ființa umană?

Ființa umană trebuie să fie considerată, în esență, ca un „servitor” sau „rob” (în arabă: 'abd): „*Toți cei care se află în ceruri și pe pământ vor veni la (Allah) Cel Milostiv ca robi*” (19:93). Ființa umană este creația lui Dumnezeu a cărei credință și recunoștință față de Dumnezeu sunt examinate pe tot parcursul vieții sale pământești (2:52).

Deși omul a fost creat de Dumnezeu, Dumnezeu nu și-a făcut creația după chipul Său, așa cum formulează Geneza 1:27 în contrast. Creatorul și creația sunt fundamental diferite unul de celălalt și nu pot fi puse în relație unul cu celălalt.

Ființa umană este prinsă în creaturalitatea sa și este supusă unor restricții (are nevoie de hrană, apă și somn). Ea nu poate stabili nicio relație reală cu Dumnezeu, deoarece o întâlnire între Dumnezeu și ființa umană ar fi posibilă doar la un nivel comun, ceea ce este de neconceput în concepția coranică. Dumnezeu nu se revelează, El doar își trimite mesajul – o carte –, dar nu iese niciodată din ascunderea față de cealaltă parte, din transcendența Sa. O întrupare a lui Dumnezeu și o predare voluntară a Fiului lui Dumnezeu ființelor umane este, conform concepției Coranului, de neconceput din cauza sublimității lui Dumnezeu.

Astfel, ființa umană este instruită de Dumnezeu să creadă și să facă ceea ce este corect, adică să respecte orientările etice. Coranul își asumă astfel o viziune fundamental mai optimistă asupra ființei umane decât Biblia, care consideră ființa umană drept un păcătos incapabil să facă ceea ce este bine.

Păcatul și iertarea

În comparație cu Biblia, analiza problemei „De unde vine răul din lume?” este mult mai puțin dramatică în Coran, dar și soluția este mai puțin fundamentală. În timp ce Biblia presupune că ființa umană, în rebeliunea sa împotriva lui Dumnezeu, este ea însăși adevărata problemă (Marcu 7:21), pentru că este separată de Dumnezeu de la Cădere și pentru că răul trăiește în ea, Coranul explică problema afirmând că răul se apropie de ființa umană din exterior, prin șoaptele lui Satana. Dacă ființa umană îl ascultă pe diavol și apoi păcătuiește, atunci se rănește doar pe sine (2:27), dar niciodată pe Dumnezeu.

La fel ca în Vechiul Testament, Coranul conține o narațiune despre Paradis (7:19 și urm.) care urmează aproximativ relatarea din Geneză: Satan seduce ființa umană, dar Adam își cere iertare pentru greșeala sa, iar Dumnezeu îi promite iertarea. Sa și omul este exclus de acum înainte din Paradis – de aici și asemănările dintre relatările biblice și cele coranice. În Coran, însă, Adam ajunge la concluzia surprinzătoare că el și soția sa au păcătuیت doar împotriva lor (7:23), dar nu și împotriva lui Dumnezeu. În viziunea Coranului, relația dintre Dumnezeu și om a fost distrusă la fel de puțin ca și relația dintre om și om (sau bărbat și femeie). Ființa umană nu aduce în lume nici păcatul, nici moartea. Astfel, ea este capabilă, chiar și după cădere, să respecte poruncile lui Dumnezeu, dacă nu crede șoaptele lui Satan și face ceea ce este bine. Pentru că el nu a fost separat de Dumnezeu și nici nu a căzut în păcat, acum este responsabilitatea lui să își orienteze viața și acțiunile după poruncile date de Dumnezeu. El, desigur, poate deveni slab și poate ceda ispitelor, dar nu este fundamental pierdut din acest motiv.

În înțelegerea biblică, pe de altă parte, ființa umană este vinovată și depinde complet de harul lui Dumnezeu, de darul nemeritat al iertării Sale. În înțelegerea Coranului, ființa umană poate face ceea ce este bine atunci când decide să facă acest lucru. Ce se întâmplă, însă, atunci când ființa umană face ceea ce este rău? Atunci trebuie să facă fapte bune drept compensație și să spere în compasiunea lui Dumnezeu – intrarea în Paradis nu este garantată.

Va fi Dumnezeu milostiv cu mine, păcătosul? La această întrebare se poate răspunde întotdeauna în islam numai cu „insha Allah”: „Dacă Dumnezeu așa vrea”. Pe de altă parte, Coranul vorbește despre iertarea celui care își regretă păcatele, nu ar dori să le comită din nou și efectuează ispășirea. Cu toate acestea, omnipotența lui Dumnezeu și libertatea Sa absolută de acțiune rămân, iar acestea nu permit nicio predictibilitate în ceea ce privește iertarea Sa. Numai martirul va intra direct în Paradis și, de asemenea, fără a fi supus întrebărilor îngerului morții după moartea sa (4:74).

Instrucțiuni etice

Coranul formulează instrucțiuni etice care trebuie respectate în relațiile cu ceilalți, precum și îndatoriri religioase față de Dumnezeu pe care fiecare trebuie să le îndeplinească. Printre poruncile etice se numără, de exemplu, interzicerea practicii preislamice de a îngropa de vii fetele nou-născute de teama sărăcirii (17:31), deoarece fiecare copil este o creatură și un dar al lui Dumnezeu. Mai mult, Coranul îi obligă pe credincioși să își onoreze părinții și le interzice copiilor să îi disprețuiască la bătrânețe (17:23-24). Acesta oferă instrucțiuni pentru a fi buni cu cei săraci și nevoiași (17:26), pentru a nu jefui orfanii (17:34), pentru a evita comportamentul lasciv și adulterin (17:32; 24:2), pentru a nu depinde de bogății și posesiuni (17:30), pentru a nu înșela sau a încălca contracte (2:177), pentru a nu fi arogant (17:37), pentru a nu calomnia pe nimeni (17:36) și pentru a nu jefui pe nimeni (5:38). Sura 2:177 rezumă într-un text clasic: „Cuvioșia nu stă în a vă întoarce fețele spre Răsărit sau spre Apus, ci cuvios este acela care crede în Allah și în Ziua de Apoi, în Îngeri, în Carte și în profeți, dă din avere – în ciuda iubirii pentru ea – rudelor, orfanilor, sărmanilor, călătorului, cerșetorilor și pentru răscumpărarea robilor, își împlinește Rugăciunea, dă Dania, cei care țin legământul, dacă s-au legat, cei care sunt răbdători la nenorocire, la rău și în momentele de primejdie. Aceștia sunt cei evlavioși cu adevărat, aceștia sunt cei cu frică!”

Fundamentele credinței: unitatea lui Dumnezeu, îngerii, cărțile, natura profetică a lui Mahomed, viața viitoare și judecata

Consensul fundamental în ceea ce privește conținutul doctrinar din cadrul islamului, considerat ca având în cuprinsul său principiile indispensabile ale credinței, a fost întotdeauna relativ limitat. Cu excepția mărturisirii scurte „Nu există alt Dumnezeu în afară de Allah, iar Mahomed este profetul Său”, există foarte puțin conținut doctrinar considerat obligatoriu de către toți teologii musulmani. Credința în Dumnezeu, existența îngerilor, textele revelatorii anterioare, profeții ca mesageri ai lui Dumnezeu și Judecata de Apoi fac parte din acest conținut. În mod frecvent, credința în predestinare este adăugată la această listă, dar această credință este deja inclusă într-un anumit sens în credința în Dumnezeul omnipotent.

Acest acord privind doar câteva principii doctrinare obligatorii își are rădăcinile și în faptul că în islam nu există o autoritate doctrinară supremă obligatorie pentru toate grupurile, nici măcar pentru segmente precum islamul sunnit sau șiiit. Desigur, teologii individuali au exercitat o influență de mare anvergură prin comentariile lor la Coran, prin opiniile lor juridice (fatwas) sau prin activitatea lor de predare și predicare la o școală teologică

superioară sau la o moschee, dar aceștia nu dețin, totuși, nicio autoritate specială în virtutea funcției lor.

Cei cinci stâlpi ai islamului

Ideea că Dumnezeu este creatorul și cauza tuturor lucrurilor este reluată din nou și din nou în Coran. Dumnezeu creează credința și necredința; El călăuzește pe oricine dorește și El lasă să se rătăcească pe oricine dorește (6:125; 16:36-37, 93). Respectarea „celor cinci stâlpi ai islamului” este unul dintre fundamentele credinței în islam. În opinia teologilor musulmani, oricine le neagă legitimitatea sau refuză în mod deliberat și constant respectarea lor a părăsit islamul și, strict vorbind, trebuie considerat un apostat – chiar dacă o astfel de neglijare a religiei este urmărită penal doar în cazuri excepționale.

Orice exercițiu religios – rugăciune, post, pelerinaj – începe cu „declarația de intenție” (în arabă: niyya) prin care cel care se roagă sau postește declară ce acțiune va efectua ulterior. Urmează apoi o purificare rituală, o purificare „parțială” care cuprinde spălarea picioarelor, a brațelor, a mâinilor și a capului atunci când este prezentă doar o impuritate „minoră” (cum este cea cauzată automat, de exemplu, de somn sau chiar de atingerea unei persoane de sex opus). După o impuritate rituală „majoră” – de exemplu, prin relații sexuale – este necesară o spălare completă a corpului. Fără o declarație de intenție și fără purificare rituală, actul religios ulterior este invalid și este ca și cum nu ar fi avut loc deloc.

Confesiunea

„Nu există alt Dumnezeu în afară de Allah, iar Mohammed este Profetul Său”. Aceasta este mărturisirea de credință care este inseparabil legată de islam și de viața fiecărui musulman. Este o componentă a chemării la rugăciune și a rugăciunii în sine, precum și mărturisirea folosită la convertirea la islam. Ea este șoptită la urechea nou-născutului și, de asemenea, muribundul o rostește cu puțin timp înainte de moarte. Dacă acest lucru nu mai este posibil, atunci mărturisirea îi este recitată, astfel încât, după moartea sa, să și-o poată aminti atunci când este interogată de îngerul morții. Conform noțiunilor populare islamice, o putere de binecuvântare este inherentă mărturisirii de credință.

Rugăciune (în arabă: salat)

În islam, există diferite tipuri de rugăciune. Cea mai importantă și singura rugăciune prescrisă este rugăciunea rituală obligatorie, care trebuie să fie

rostită de fiecare musulman adult de cinci ori pe zi în limba arabă, cu fața în direcția Mecca. Mult mai puțin importantă este rugăciunea liberă, în care fiecare musulman se poate adresa lui Dumnezeu în orice moment, precum și diferite rugăciuni preformulate care au fost transmise mai ales de mistici.

Rugăciunea rituală necesită respectarea a numeroase reguli, astfel încât să fie valabilă în fața lui Dumnezeu. Aceste reguli se referă la pregătirea și la efectuarea rugăciunii. În primul rând, trebuie respectate spălările rituale și trebuie purtate hainele regulamentare. Bărbații trebuie să fie acoperiți cel puțin de la buric până la genunchi; femeile trebuie să fie acoperite complet, cu excepția feței și a mâinilor. Cel care se roagă trebuie să aibă un covor sau altă fundație care să îl despartă de murdăria pământului de dedesubt. El sau ea trebuie să își îndrepte rugăciunea spre Mecca și trebuie să o facă la ora exactă prescrisă, care se schimbă zilnic în funcție de poziția soarelui. În alte momente ale zilei – exact la răsăritul sau apusul soarelui – rugăciunea rituală este interzisă. Femeile nu se pot ruga și nici nu pot posti în perioadele de impuritate (menstruație sau când zace la pat).

Prima rugăciune rituală a zilei este necesară înainte de răsăritul soarelui, a doua rugăciune după răsăritul soarelui, apoi spre amiază, înainte de apusul soarelui și, în final, după apusul soarelui. În anumite perioade ale anului, când soarele răsare devreme, prima rugăciune de dimineață poate începe încă de la 3:20 a.m., iar a doua poate urma în jurul orei 5:00 a.m. sau 5:30 a.m.

Ordinea rugăciunii – îngenuncherea, prosternarea astfel încât fruntea să atingă podeaua, lauda lui Dumnezeu rostită în arabă și binecuvântarea lui Mahomed – este de asemenea prescrisă cu precizie și trebuie respectată în detaliu. Orice întrerupere sau abatere de orice fel de la ordinea prescrisă face ca rugăciunea să nu fie valabilă; ea trebuie începută din nou. Copiii trebuie să se roage de la vârsta de aproximativ șapte ani și să stăpânească rugăciunea până la vârsta de zece ani. Din acest moment, rugăciunea este o obligație pentru ei și, cel puțin în familiile strict ortodoxe, nu este lăsată la latitudinea lor.

Cea mai importantă zi a săptămânii islamice este vineri, chiar dacă această zi nu este o sărbătoare în adevăratul sens al termenului. Se presupune că vineri era zi de piață în Medina, astfel încât se preta cu ușurință să fie o zi de adunare a congregației islamice inițiale.²⁰ Rugăciunea de vineri în moscheea de vineri, cea mai mare moschee din oraș, are o semnificație specială. Participarea la rugăciunea de la prânz și la următoarea predică în două părți este obligatorie pentru toți bărbații adulți, dar nu și pentru femei. Predica de vineri abordează frecvent probleme de actualitate sau po-

²⁰ Watt/Welch, p. 296.

litice, alături de subiecte devoționale, iar predicile predicatorilor cunoscuți sunt înregistrate pe casete și distribuite.

Postul (în arabă: saum)

Se disting mai multe forme diferite de post. Postul de treizeci de zile din luna Ramadan, a noua lună a calendarului lunar islamic, are cea mai mare importanță. Ramadanul este respectat în amintirea trimiterii Coranului (2:185) și este înțeles ca o testare anuală pe care Dumnezeu o repetă.

De îndată ce autoritățile religioase ale unei țări au observat o fărâmbă de lună nouă, este proclamat începutul lunii de post. Toți adulții musulmani sunt chemați să se abțină de la mâncare și băutură, parfum și țigări, relații intime și, dacă este posibil, de la medicație de la răsăritul până la apusul soarelui sau atunci când „*puteți să deosebiți firul alb de firul negru, la revărsatul zorilor*” (2:187). Discursul indecent și actele imorale trebuie, de asemenea, să fie evitate în această perioadă. Ramadanul trebuie să fie caracterizat de umilință, răbdare, reținere și autodisciplină. Mulți musulmani studiază în-tregul Coran și merg la moschee în mod repetat în această perioadă.

„Noaptea puterii” (în arabă: laylat al-qadr) are o semnificație specială. Conform opiniei predominante, se presupune că această noapte este noaptea dinspre douăzeci și șase spre douăzeci și șapte Ramadan, o noapte despre care se spune că este plină în special de mântuire și binecuvântare (44:3; 97:1-5).

După apusul soarelui, postul poate fi întrerupt – în mod tradițional, cu un număr impar de curmale și puțină apă. Ulterior, familia se reunește pentru o masă adesea deosebit de bună și abundentă. După o ultimă masă cu puțin timp înainte de răsăritul soarelui – pentru care un strigător sau un toboșar trezește oamenii – începe o nouă zi de post. Astfel, în timpul Ramadanului, viața publică se mută în orele serii sau ale nopții, în timp ce în timpul zilei ritmul de viață este considerabil mai lent.

Ramadanul se încheie după aproximativ treizeci de zile cu „Sărbătoarea Ruperii Postului”, a doua cea mai importantă sărbătoare din an după Sărbătoarea Sacrificiului. Mâncărurile speciale, vizitele rudelor, cadourile pentru copii, hainele noi și, de asemenea, o donație pentru săraci fac parte integrantă din aceste sărbători pentru multe familii.

Întotdeauna sunt scutiți de post copiii sub vârsta de șapte ani, femeile însărcinate, mamele care alăptează, femeile în momentul impurității lor, călătorii, bolnavii și cei care efectuează munci grele. Cu toate acestea, toți aceștia, cu excepția copiilor, trebuie să recupereze zilele de post mai târziu. Bătrânii și bolnavii de moarte pot fie să ceară unei rude să postească în numele lor, fie să dea de pomană drept compensație.

Alături de postul din Ramadan, există postul suplimentar, voluntar, care, în principiu, este posibil în orice moment, cu excepția acelor zile în care postul este interzis în mod expres, cum ar fi, de exemplu, Sărbătoarea Ruperii Postului.

O a treia formă de post este postul penitențial, un act religios de penitență pentru un păcat care a fost comis. Astfel, Sharia prescrie că, pentru uciderea unei ființe umane care nu este ispășită prin răzbunare, trebuie plătită o sumă de bani pentru sânge și trebuie ținute două luni de post suplimentar.

Milostenie (în arabă: zakat)

Grija față de cei săraci prin contribuția cu o parte din bunurile proprii este una dintre cele mai vechi porunci din islam (92:5-11). Milostenia nu trebuie să fie dată în văzul celorlalți (2:264), ci mai degrabă în secret, pentru Dumnezeu. Majoritatea teologilor sunt de părere că 2,5% din venitul anual se cere de la musulmani ca o contribuție pentru săraci, dar această sumă este rareori colectată de stat. Astfel, cele mai multe milostenii sunt făcute așa cum consideră fiecare persoană. Milostenia trebuie să fie dată săracilor și nevoiașilor sau să fie folosită pentru extinderea islamului, dar poate fi folosită și în beneficiul călătorilor, luptătorilor jihadului sau sclavilor, a căror libertate poate fi cumpărată cu ajutorul ei. Săracii sunt luați în considerare mai ales în perioadele marilor sărbători, cum ar fi Sărbătoarea Ruperii Postului și Sărbătoarea Sacrificiului. De asemenea, în timpul Ramadanului, hrănirea săracilor la întreruperea de seară a postului are loc în multe orașe, în piețele publice sau în moschei. Dar, în afară de sărbătorile majore și de procentul fix al contribuțiilor, credincioșii musulmani trebuie, de asemenea, să fie întotdeauna generoși cu cei nevoiași și să nu înșele și să nu jefuiască orfanii și pe cei lipsiți de apărare (83:1-3; 4:2, 10).

Pelerinajul (în arabă: umra sau hajj)

În ceea ce privește pelerinajul, se disting două tipuri diferite: pelerinajul minor (în arabă: umra) și marele pelerinaj (în arabă: hajj). Destinația ambelor pelerinaje este Mecca. Pelerinajul minor, spre deosebire de marele pelerinaj, poate fi efectuat în orice moment al anului. Numărul de ritualuri necesare este mult mai mic și, de asemenea, nu necesită sacrificii de animale la încheierea activităților rituale.

Scopul pelerinajului este Ka'ba, în fundațiile sale originare din perioada preislamică și astăzi o clădire goală în formă de cub în curtea interioară a Marii Moschei din Mecca. Ea este acoperită într-o pânză neagră brodată cu

versete din Coran, care este înlocuită în fiecare an. În colțul estic al Ka'ba, este lăsată în perete o piatră neagră într-un decor de argint – probabil un meteorit. Fiecare pelerin la Mecca va încerca să atingă această piatră pentru a primi puterea de binecuvântare despre care se spune că ar fi conținută în ea.

Efectuarea marelui pelerinaj la Mecca o dată în viață, dacă este posibil, este una dintre îndatoririle religioase ale bărbaților și femeilor. În ultima lună a anului lunar, Dhu-l hijja', aproape două milioane de pelerini din toate colțurile lumii pornesc spre Mecca, intră într-o stare de consacrare la intrarea în districtul sfânt din jurul Meccăi și îndeplinesc o serie de ritualuri care, în parte, își au originea în perioada preislamică și sunt fixate în detaliu. Mulțimea de pelerini îmbrăcați uniform din toate colțurile pământului ilustrează pentru pelerin răspândirea islamului în întreaga lume. În același timp, pelerinajul are loc în memoria lui Avraam care, în viziunea musulmană, ar fi întemeiat Ka'ba, un memento al naturii primordiale a religiei islamului.

Pelerinul merge în jurul Ka'ba de mai multe ori într-un ritm lent și apoi rapid. Lapidarea simbolică a diavolului în Mina, un oraș din apropiere de Mecca, are loc în amintirea faptului că Satana a intenționat să îl descurajeze pe Avraam să își sacrifice fiul. Urmează apoi marșuri rapide și rătăcirii lente către diferite locații din apropierea Meccăi unde sunt comemorate anumite evenimente din istoria islamică sau din viața lui Mahomed, care sunt însoțite în fiecare caz de rugăciuni și acțiuni prescrise. La final are loc sacrificarea unui animal în amintirea sacrificiului fiului lui Avraam (37:102 și urm.). Cu această Sărbătoare a Sacrificiului – pe care cei rămași acasă o sărbătoresc și ei prin sacrificarea unui animal – se încheie pelerinajul. Mulți musulmani vizitează apoi orașul Medina și mormântul lui Mahomed de acolo.

Efectuarea pelerinajului nu înseamnă doar îndeplinirea unei îndatoriri religioase. Deoarece în islamul popular se presupune că un pelerinaj, și în special rugăciunea în Marea Moschee din Mecca, ispășește toate păcatele unei ființe umane și, spre deosebire de rugăciunea de acasă, este un act incomparabil mai meritoriu, mulți oameni în vârstă efectuează pelerinajul, pentru care, în multe cazuri, și-au pus deoparte economiile pe parcursul întregii vieți. Pelerinajul este, în același timp, o reamintire a caracterului trecător al vieții umane. De obicei, pelerinul ia cu el în drumul de întoarcere acasă haina neîmpodobită pe care a purtat-o în timpul ritualurilor, pe care o folosește mai târziu la înmormântare. Cel care se întoarce acum poartă titlul onorific de „hajji” (ca femeie, „hajja”) și este deosebit de respectat. Apa din fântână sau praful de pe curtea Marii Moschei din Mecca sunt considerate a fi pline de puteri de vindecare și binecuvântare și sunt folosite în special în vindecarea bolnavilor.

Cei cinci stâlpi ai islamului, pe de o parte, structurează exercițiul religios privat al credinciosului, dar sunt, de asemenea, întotdeauna o mărturisire comună. Rugăciunea de acasă este juxtapusă rugăciunii comune de vineri, care reunește adunarea. Postul are loc acasă în timpul Ramadanului, desigur, dar caracterul comun al postului devine evident în ritmul mai lent al vieții publice și în celebrarea comună a întreruperii postului. De asemenea, milostenia are un caracter atât privat, cât și public; același lucru este valabil și pentru mărturisirea de credință care este un element al rugăciunii zilnice. În plus, pelerinajul este în foarte mare măsură o experiență comună care, în virtutea Sărbătorii sacrificiului, care este celebrată nu numai de pelerini, ci și de toți musulmanii de acasă, are în același timp o componentă familială.

Jihad și Da'wa

Uneori, jihadul este adăugat ca al șaselea stâlp la cei cinci menționați mai sus. Termenul nu înseamnă „război sfânt”, ci mai degrabă „a face un efort” sau „a lupta pe calea lui Allah”. Jihadul poate însemna orice fel de efort depus în numele cauzei islamului, fie prin mijloace pașnice (aici, în primul rând, prin promovarea islamului), fie prin intermediul conflictului armat și al războiului, pe care Mahomed l-a condus și în Medina pentru a ajuta islamul să se afirme (9:41; 49:15).

Promovarea islamului, „da'wa”, înseamnă „chemarea” sau „invitația” la islam – într-un anumit sens, echivalentul misiunii creștine. De exemplu, propaganda pentru islam se face în cadrul unei zile a porților deschise în moschei individuale, prin apariții promoționale în mass-media sau prin difuzarea Coranului și a literaturii în țările nemusulmane. În țările din lumea celor două treimi, în special în Africa, ajutorul care depinde de convertirea la islam este oferit ca o formă de „da'wa” (de exemplu, tratament medical, facilitarea frecventării școlii sau accesul la apă potabilă), precum și acordarea de burse pentru a studia la o școală teologică superioară într-o țară arabă.

Versiunea militantă a jihadului, în conformitate cu modelul lui Mahomed, servește de fapt ca o formă de apărare împotriva agresiunii, suprimării și amenințării dușmanilor la adresa „ummei” musulmane, a comunității. Problematică, desigur, este interpretarea fără echivoc a faptelor în fiecare caz. SUA amenință oare „umma” musulmană prin politicile sale globale și, prin urmare, atacurile aeriene asupra World Trade Center din 2001 sunt un act de legitimă apărare? Națiunea israeliană, prin simplul fapt al existenței sale pe teritoriul Palestinei, reprezintă o suprimare a comunității musulmane și, prin urmare, atacurile sinucigașe chiar și împotriva femeilor și copiilor în numele islamului sunt justificate, chiar comandate?

Răspunsurile la aceste întrebări sunt foarte diferite. Majoritatea musulmanilor condamnă atacurile sinucigașe și atacurile asupra oamenilor nevinovați. Dar, în același timp, are o mare greutate exemplul lui Mahomed, luptătorul pentru cauza islamului, care, până la urmă, trebuie imitat în toate lucrurile. În plus, Coranul conține mai multe îndemnuri de a lupta împotriva „necredincioșilor” și de a-i ucide (2:216) și, în consecință, nu prezintă o renunțare generală la violență împotriva celor care cred diferit, așa cum o face, de exemplu, Noul Testament. În plus, în Coran, martirului i se promite intrarea directă în Paradis (3:195), în timp ce toți ceilalți credincioși trebuie să suporte mai întâi o interogare meticuloasă din partea îngerului morții și poate chiar o perioadă de pedeapsă. Astfel, martirul este singurul care, de această parte a morții, obține deja certitudinea cu privire la Viața de Apoi: *„Să nu crezi că cei care sunt uciși pe calea lui Allah sunt morți! Dimpotrivă, ei sunt vii la Domnul lor și sunt bine hrăniți”* (3:169).

Așadar, este Islamul o religie pașnică sau beligerantă? Poate fi ambele – răspunsul depinde de interpretarea instrucțiunilor Coranului privind răspândirea și apărarea islamului.

Judecată, Paradis, Iad

Paradisul și Iadul sunt descrise destul de grafic în Coran. Ființele umane intră în Paradis sau în Iad pentru eternitate. După moarte, nu mai există nicio posibilitate de a accepta islamul. Oricine s-a supus lui Dumnezeu în timpul vieții sale trebuie să îndeplinească două condiții: „... cred și săvârșesc fapte bune” (26:227). Prin „a crede” se înțelege, desigur, în primul rând apartenența la islam; „a săvârși” se referă în primul rând la respectarea celor cinci stâlpi. Doar credinciosul poate spera în compasiunea lui Dumnezeu la Judecata de Apoi, pentru că fiecare persoană va fi judecată de Dumnezeu după moartea sa în ceea ce privește credința și acțiunile sale.

Nimeni în afară de Dumnezeu însuși nu știe (7:187) când va avea loc Judecata, pe care Coranul o numește „Ora” (30:12). Mai multe semne escatologice vor preceda Judecata (27:82; 18:83-98). Tradiția vorbește despre faptul că Isus se va întoarce din nou pe pământ după ce „Antihristul” va fi dus în rătăcire mulți oameni. Isus îl va ucide pe Antihrist și își va lua locul la rugăciunea comună în spatele imamului (conducătorul rugăciunii). Astfel, el se întoarce ca profet al islamului.²¹ Apoi, morții se vor ridica din morminte și va începe Judecata de Apoi. Numai atunci când cel examinat a fost de credință musulmană și când faptele sale bune le depășesc pe cele rele pe cântar îi este permis să spera la intrarea în Paradis. Nimeni nu va

²¹ STIEGLECKER, pp. 740-745.

putea oferi o scuză pentru necredința sa în fața lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu a trimis semne și profeți fiecărui popor ca avertisment și va judeca cu absolută corectitudine.

Credinciosul speră la mijlocire în timpul Judecății de Apoi, ceea ce Coranul pare să sugereze în mai multe pasaje (19:85-86; 2:255). În islamul popular, există și ideea că Mahomed, sfinții sau îngerii pot mijloci la fel de bine ca martirii pentru acele persoane pe care ar dori să le ia cu ei în Paradis.

În Paradis, îi așteaptă pe credincioși „grădinile plăcerii” (56:10-26), paturi împletite, haine magnifice, bijuterii de aur și perle, apă și vin, lapte și miere, fructe și carne, tineri și fecioare din Paradis (44:54), precum și „*buna plăcere a lui Dumnezeu*” (13:15). Acolo, cei iertați trăiesc liberi de minciună și păcat, nu mai experimentează tristețea și nu obosesc.

Coranul descrie, de asemenea, chinurile Iadului în mod foarte grafic. Căldura, focul (74:27), arderea pielii (4:56) și chinul trupului (25:34; 22:21) sunt descrise în în Coran. Iadul și Paradisul se află atât de aproape unul de celălalt, încât cei condamnați pot vorbi cu cei salvați (7:43), însă cei grațiați nu îi pot ajuta în niciun fel pe condamnați.

Lumea supranaturală: Satan, îngerii și demonii

Coranul presupune existența îngerilor și a spiritelor (în arabă: jinn), precum și activitatea lui Satan sau a diavolului, ultimii doi termeni fiind folosiți în mod evident în mod interschimbabil.

Spiritele erau deja o componentă importantă a vechii credințe populare arabe în perioada preislamică. Coranul preia aceste noțiuni legate de activitatea spiritelor, care are loc în dauna sau în beneficiul ființelor umane. Spiritele au fost create de Dumnezeu (6:100) din foc fără fum (15:27); ele pot deveni musulmane sau pot alege necredința și condamnarea la Iad, fie crezând în mesagerul lor, fie respingându-i misiunea (6:130).

Noțiunea de „jinn” și apărarea împotriva lor sau invocarea lor sunt foarte importante în credința populară. Efectele lor asupra ființelor umane sunt temute, iar locurile unde se crede că trăiesc spirite (cimitire, ruine) sunt evitate, mai ales noaptea. Dacă se consideră că o persoană este posedată de un jinn, atunci în islamul popular se crede că trebuie să fie eliberată de acesta cu ajutorul unui specialist care folosește ritualuri magice. Pentru ca un jinn să nu poată intra de la bun început în posesia unei ființe umane, se folosesc diverse practici de protecție pentru copii și adulți, de exemplu amulete, perle albastre sau simboluri sub forma unui ochi.

Îngerii menționați prin nume în Coran sunt Mihail (sau Mika'il) (2:98) și Gabriel (Jibril) (2:97). La începutul istoriei omenirii, toți îngerii s-au prosternat în fața lui Dumnezeu; doar unul a refuzat din aroganță să facă acest

lucru: Iblis sau Satan (15:26-34). Îngerii au sarcina de a purta tronul lui Dumnezeu (69:17); ei îl laudă pe Dumnezeu (2:30; 39:75) și cer iertare pentru ființele umane (42:5). Ei vor fi locuitori ai Paradisului împreună cu ființele umane și îl vor sluji pe Dumnezeu acolo (13:23). Unii îngeri sunt gardienii Iadului (66:6); alții sunt vestitori lui Dumnezeu care sunt trimiși către ființele umane. În Coran este menționat și îngerul morții, care „aduce înapoi” la Dumnezeu ființa umană (32:11). Tradiția adaugă faptul că doi îngeri însoțesc constant fiecare ființă umană. Un înger stă pe umărul său drept, iar celălalt pe umărul stâng. Ei consemnează ce lucrări îndeplinește persoana în cauză în timpul vieții sale. Doi îngeri speciali sunt îngerii morământului, Munkar și Nakir, care examinează fiecare persoană după moartea sa, supunând-o unui interogatoriu meticulos cu privire la credința sa, direcția rugăciunii, profeții și confesiunea sa.

Satan, care alături de numele „Iblis” este numit și „Șeitan” în Coran, joacă de asemenea un rol important. El a fost alungat din Paradis din cauza refuzului său arogant de a se pleca în fața lui Dumnezeu și a venit pe pământ, unde i se permite să continue să facă rău ființelor umane sugerându-le răul. „Fug de Satan care a fost lapidat” este astfel o figură de stil frecvent utilizată de credincioșii care recunosc activitatea lui Satan, dar care nu doresc să cedeze ispitelor sale.

Profeții

Coranul relatează mai detaliat despre aproximativ douăzeci și cinci de profeți – în funcție de modul în care sunt numărați – și menționează alți cincisprezece doar pe scurt. Cei mai importanți profeți din punct de vedere al Coranului sunt Adam, Avraam, Moise, Isus și Mahomed. Profeții (sau „mesagerii”) au o semnificație specială în Coran. Ei sunt purtătorii mesajului lui Dumnezeu care avertizează ființele umane cu privire la consecințele politeismului lor și le îndeamnă să își trăiască viața pământească cu gândul la Viața de Apoi. Dumnezeu îi permite fiecărui profet să realizeze un miracol – așa-numitul „miracol de calificare” – care oferă dovezi ale misiunii sale divine. În jurul secolului al X-lea, teologia musulmană a proclamat că toți profeții din istorie sunt fără păcat, deși Coranul raportează în mai multe pasaje că profeții individuali s-au rugat lui Dumnezeu pentru iertarea greșelilor pe care le-au comis: Adam (7:23), Noe (11:47), Avraam (14:41), Moise (28:16), David (38:24) și Mahomed (110:3; 48:2). Tradiția conține, de asemenea, rapoarte individuale despre derapajele lui Mahomed.²² Profeții sunt apreciați în mod deosebit de Dumnezeu și vor dobândi un rang special

²² Se vedea, de exemplu, un raport în STIEGLECKER, pp. 477f.

– chiar mai înalt decât cel al sfinților, martirilor și îngerilor – în Paradis.²³ Credința în profeți este unul dintre principiile fundamentale ale religiei islamice.

Având în vedere presupunerea inițială a lui Mahomed că mesajul pe care îl proclama era identic cu scrierile evreiești și creștine și având în vedere un „dialog” probabil viu cu evreii și creștinii în primii ani ai proclamării sale, nu este surprinzător faptul că sunt conținute în Coran numeroase rapoarte despre profeții și modelele credinței din Vechiul și Noul Testament. Desigur, Coranul nu acordă niciun fel de atenție circumstanțelor specifice și timpurilor diferite în care au trăit și au fost active persoanele biblice în cauză. Coranul este interesat doar de misiunea mereu identică a profetului, și anume aceea de a-și avertiza poporul cu privire la politeism. În acest fel, profeții biblici sunt reduși de Mahomed la „tipuri” sau stereotipuri care pun bazele propriei sale misiuni de ultim profet din această serie (ca, de exemplu, Noe în 10:72 sau Iosif în 12:101).

²³ STIEGLECKER, p. 707.

Diferite școli de gândire în cadrul islamului

Sunniți

Moartea neașteptată a lui Mahomed în 632 d.Hr. a lăsat comunitatea musulmană fără un text codificat al Coranului, fără o compilație completă a tradiției, fără o lege islamică sistematică consemnată în scris și fără o reglementare a succesiunii în conducere.

Din acest motiv, imediat după moartea lui Mahomed s-a dezvoltat un conflict în jurul problemei succesiunii, din care au ieșit învingători cei care au adoptat poziția conform căreia un lider militar capabil din tribul Quraysh, care urma să fie ales și confirmat de un consiliu, trebuia să devină succesorul lui Mahomed. Acest grup a fost numit mai târziu „sunniți”, iar astăzi reprezintă majoritatea musulmanilor din întreaga lume. Din rândul lor au provenit, inițial, primii trei califi („succesori”) (au domnit între 632 și 656), înainte ca șiiții concurenți să reușească să preia puterea pentru o scurtă perioadă sub conducerea celui de-al patrulea calif, 'Ali (656-661). Odată cu asasinarea acestuia în 661, a luat sfârșit domnia celor „patru califi drepti” și, prin urmare, „Epoca de Aur a Islamului”, în care puterea seculară și cea spirituală asupra întregii comunități musulmane erau deținute de o singură persoană.

După moartea lui 'Ali, dinastia sunnită a omeyyazilor (661-749/50), cu centrul puterii la Damasc, a reușit să câștige puterea. Aceștia au fost urmași de Abassizii sunniți (750-1258) din Bagdad. Ambele dinastii au făcut ca funcția de calif să fie ereditară. În imperiul musulman, care deja la scurt timp după moartea lui Mahomed se extinsese până la granițele Europei și ale Asiei Centrale, ei nu au reușit însă să își impună puterea decât parțial. Ei au trebuit să se resemneze cu faptul că, în părțile lumii musulmane în care familii influente își asumau poziții locale de putere, existau conducători opuși (sultani și chiar califi). Domnia abasizilor a început să se dezintegreze începând cu secolul al IX-lea. Califii și adversarii acestora au domnit până când otomanii (cca. 1299-1923/24) au reușit să aducă lumea islamică sub regența lor. Ei au domnit chiar și asupra orașelor sfinte Mecca și Medina. Cu toate acestea, cel mai mare neajuns al lor a fost faptul că, în viziunea arabă, nu aveau cu adevărat dreptul să fie conducători ai „ummei” islamice, deoarece nu aparțineau tribului lui Mahomed, Quraysh, și nici măcar nu erau de origine arabă.

Odată cu fondarea Republicii Turce prin Kemal Atatürk în 1923/24, instituția califatului a ajuns în cele din urmă la final. Diferite grupuri s-au

străduit în mod repetat să revină la califat pentru a crea, încă o dată, un regim secular-spiritual care să transceadă toate granițele naționale și confesionale. Această regulă, considerată ideală de mulți musulmani, nu a fost, totuși, niciodată realizată.

Șiiți

Comunitatea șiiță, astăzi o minoritate de aproximativ 10-15% din totalul musulmanilor, este împărțită în mai multe subgrupuri. Cea mai importantă grupare este cea a „șiismului duodeciman”, care venerază o serie de doisprezece imami infailibili, fără păcat, dintre descendenții lui Mahomed. Se spune că ultimul imam, Muhammad al-Mahdi, a fost dus într-o țară tainică în anul 874. Se așteaptă ca acesta să reapară pe pământ la sfârșitul timpurilor ca „Mahdi” (adică cel drept), ca salvator și conducător în vremurile de pe urmă.

Șiiții, numiți după „shi'a” (adică partidul) lui 'Ali, nepotul și ginerele lui Mahomed, cu a cărui fiică, Fatima, a fost căsătorit, au considerat, în ceea ce privește problema succesiunii, că numai o rudă directă a lui Mahomed ar putea fi succesorul acestuia din urmă, deoarece puterea de binecuvântare revine numai acestei rude și nu alteia. Întrucât la momentul morții lui Mahomed, niciunul dintre fiii săi nu mai era în viață, cei mai apropiați descendenți ar fi fost fiii fiicei sale Fatima (decedată în 632), nepoții săi al-Hasan (decedat în 670/78) și al-Hussein (decedat în 680), care, cu toate acestea, erau copii la momentul morții lui Mahomed și, din acest motiv, nu erau eligibili ca succesori direcți ai acestuia. Prin urmare, șiiții au încercat inițial să îl poziționeze pe ginerele lui Mahomed, 'Ali, ca succesor. Ca justificare a pretenției lor, ei au afirmat că, înainte de moartea sa, Mahomed l-a chemat pe 'Ali pe patul de moarte și l-a făcut succesorul său. Ei au susținut că el ar fi vrut să dicteze decizia sa în această privință, dar că adepții săi au crezut că el era deja aproape de moarte și, din acest motiv, nu i-au executat instrucțiunile – prin urmare, nu a existat niciun fel de dovadă scrisă pentru presupusa preferință a lui Mahomed pentru 'Ali ca succesor al său.

Din acest motiv, 'Ali a devenit al patrulea calif (656-661) numai după moartea celor trei califi sunniți Abu Bakr (632-634), 'Umar (634-644) și 'Uthman (644-656). După moartea lui 'Ali, șiiții au încercat să își asigure conducerea pe o bază permanentă și, în acest scop, au purtat bătălia de la Kerbela în anul 680, sub conducerea nepotului Profetului, al-Hussein, împotriva unei armate sunnite superioare numeric. Al-Hussein și, odată cu el, comunitatea șiiță au fost învinși. Acest eveniment reprezintă punctul culminant drama-

tic al istoriei šiite. Începând cu anul 963²⁴, comunitatea šiită comemorează acest eveniment în fiecare an – în luna Muharram, a martiriului său al-Hussein – prin scenete dramatice și procesiuni. În viziunea šiită, actorii și spectatorii, prin propria lor participare și prin plânsul pentru al-Hussein, participă la răscumpărarea obținută prin suferința sa.

În decursul istoriei islamice, comunitatea šiită a reușit să obțină puterea doar în cazuri izolate. Fatimizii – fondatorii Vechiului Cairo și ai Universității al-Azhar – erau šiiti, la fel ca și safavizii, care au deținut puterea în Iran între 1501 și 1722. Astăzi, Iranul este singura țară în care școala šiită a islamului este religie de stat. În Irak, populația šiită este majoritară, în Liban ar fi de 40%, în Bahrain de 70%, iar în Afganistan și Pakistan de 20%.²⁵

Școala šiită diferă de învățăturile sunnite în mai multe chestiuni doctrinare, de exemplu în ceea ce privește susținerea căsătoriei temporare („mut'a” – căsătorie) care se încheie pentru o perioadă limitată și care este respinsă în mod covârșitor de sunniți pentru că este considerată a fi o formă de prostituție. Cu toate acestea, cea mai importantă este înțelegerea šiită a dreptei guvernări. În timp ce, pentru sunniți în general, aceasta presupune instituirea Sharia și guvernarea unui lider drept, ales, care permite supușilor săi să ducă o viață conformă cu rigorile Sharia, šiitii susțin modelul imamului. Funcția de imam este considerată a fi o continuare a funcției lui Mahomed și presupune un imam („lider”) fără păcat care guvernează în ascuns, care exercită un rol de mediere între Dumnezeu și oameni și dă instrucțiuni comunității šiite.

Astfel, în islamul šiit, o preocupare centrală este instruirea spirituală din afara tărâmului tainic. Conform doctrinei šiite clasice, guvernarea seculară – și cu atât mai mult sunnită – este, din acest motiv, fără Dumnezeu și uzurpată pe nedrept. Guvernarea autentică aparține imamului, de la care cel mai înalt erudit šiit primește instrucțiuni din lumea de dincolo.

Șiitii merg în pelerinaj, mai ales la mormintele imamilor šiiti, printre care mormintele lui Ali din Najaf, lângă Kufa, și al-Hussein din Kerbela ocupă o poziție specială; mulți šiiti consideră că aceste pelerinaje înlocuiesc pelerinajul la Mecca, pe care teologia sunnită îl respinge, desigur.

De regulă, între sunniți și šiiti există o rivalitate, ba chiar, în parte, o ostilitate acerbă. Ambele grupuri se roagă, în majoritatea cazurilor, doar în propriile moschei și consideră unele convingeri religioase ale celuilalt grup drept erezie. În timpul comemorărilor šiite ale morții nepotului Profetului, primii trei califi (sunniți) – în opinia šiită, conducători nedrepti – sunt blestemați nu de puține ori. Mai demult, se spune că au avut loc festi-

²⁴ BUCHTA, p. 65.

²⁵ BUCHTA, p. 60.

vități de comemorare a uciderii lui 'Umar, al doilea calif, în cursul cărora a fost arsă o efigie de paie a lui 'Umar.²⁶ De asemenea, tradițiile legate de însoțitorii Profetului și primii trei califi nu au nicio semnificație normativă pentru șiiți; ei recunosc doar tradițiile familiei Profetului. Și, atunci când șiiții spun că numai cel care îl cunoaște și îl acceptă pe imamul timpului său este un credincios adevărat,²⁷ atunci acest lucru echivalează *de facto* cu o „excomunicare” a majorității sunnite.

Kharijis

Un al treilea grup implicat în conflictul de după moartea lui Mahomed a fost Kharijis („cei care ies”), care au considerat că originea familială a conducătorului este nesemnificativă atâta timp cât acesta este un lider militar capabil. Inițial au fost de partea șiiților, dar ulterior s-au separat de aceștia (de unde și numele lor) și au devenit nesemnificativi din punct de vedere politic.

Aleviții

Alidis sau Aleviții, care nu trebuie confundați cu Alawis (sau Nusairis), reprezintă un subgrup al islamului šiit. Aleviții trăiesc în principal în Anatolia de Est și îl venerază pe 'Ali, cel de-al patrulea calif, precum și pe doisprezece imami. Cel mai important om sfânt pentru alevi este Haci Bektash Veli. Aleviții nu respectă nici cei cinci stâlpi ai islamului, nici poruncile sharia. Astfel, ei nu postesc în timpul Ramadanului, ci mai degrabă în timpul scurtei jumătăți de lună Muharram. De asemenea, ei resping interzicerea alcoolului și a cărnii de porc, poligamia și cerința de acoperire a femeilor cu vălul. Aleviții nu au moschei, ci mai degrabă case de adunare (Cemevi), în care bărbații și femeile celebrează împreună serviciul religios. În Germania, aproximativ 400 000 de persoane din Turcia sunt aleviți practicanți.

Ahmadiyya

Mișcarea Ahmadiyya este o mișcare tânără, apărută abia la începutul secolului al XX-lea în zona indiano-pakistaneză, dar influența sa se extinde în multe țări, atât occidentale, cât și africane.

Mirza Ghulam Ahmad (cca. 1839-1908), fondatorul mișcării, a proclamat începând cu 1880 că este un mesager și că a primit o revelație de la Dumnezeu. S-a descris pe sine ca un Mesia, ca Krishna și Isus întorși pe pământ, ca

²⁶ BUCHTA, p. 60.

²⁷ ENDE, p. 82.

Mahdi și reapariția lui Mahomed. În 1902, el a proclamat adepților săi că a primit cuvântul lui Dumnezeu care se potrivea cu cuvintele Coranului. Astfel, Mirza Ghulam Ahmad s-a despărțit de punctul de vedere al Coranului conform căruia Mahomed fusese ultimul profet din istorie (33:40).

Mișcarea s-a divizat în două grupuri în 1914, după moartea succesorului fondatorului. O ramură „moderată”, care îl considera pe Mirza Ghulam Ahmad drept un simplu reformator, și-a stabilit sediul la Lahore. Aripa „mai extremă”, care era complet de acord cu afirmația fondatorului privind funcția sa profetică, a rămas mai întâi în Qadiyan, Pakistan, și este stabilită astăzi la Londra.

Mișcarea Ahmadiyya a fost expulzată din comunitatea musulmană în 1974 de către Adunarea Națională a Pakistanului la cererea Arabiei Saudite. De atunci, ea este considerată oficial un grup nemusulman, în timp ce membrii săi se consideră adevărați musulmani și îi condamnă pe musulmanii din alte școli de gândire drept necredincioși.

Mișcarea Ahmadiyya este persecutată, în special în Pakistan. Mulți dintre membrii săi au solicitat azil în țările occidentale. Grupul s-a distanțat întotdeauna de violență și de o înțelegere combativă a jihadului.

Cu toate acestea, mișcarea Ahmadiyya susține o critică extrem de dură la adresa creștinismului. Mai multe texte polemice împotriva credinței creștine și a Occidentului au fost publicate și în limbi europene. În viziunea mișcării, Isus a fost luat de pe Cruce în stare de inconștiență și a fost apoi înviat, după care a emigrat la Srinagar. Acolo ar fi întemeiat o familie și ar fi murit la vârsta de 120 de ani.

Mai mult decât atât, mișcarea Ahmadiyya susține o respectare extrem de strictă a învățăturii islamice privind îndatoririle religioase, se adună în propriile sale moschei, impune taxe relativ ridicate membrilor comunității sale religioase și are o viziune foarte conservatoare cu privire la rolul femeilor.

Mișcarea Ahmadiyya, care își revendică un număr de membri estimat la 12 milioane, este foarte activă în misiuni în Asia și Africa, dar și în țările occidentale, diseminează literatură și ediții proprii ale Coranului, iar în ultimii ani a depus o cerere în Germania pentru construirea mai multor moschei mari.

Misticism

Încă de la începutul perioadei islamice – posibil încă din timpul vieții lui Mahomed²⁸ – trebuie să fi existat personalități spirituale individuale care au adunat studenți și adepți în jurul lor în efortul de a-L experimenta pe Dumnezeu într-un mod personal, interiorizat și mistic, dincolo de respec-

²⁸ MEIER, p. 117.

tarea regulilor religioase ancorate în Sharia. Misticismul nu înseamnă neapărat o respingere sau un dispreț față de Sharia, ci mai degrabă o dezvoltare ulterioară a practicii religioase dincolo de respectarea literală a reglementărilor individuale.

Preocuparea de bază a misticiei este de a abandona dorințele acestei vieți pământești și de a-și alinia întreaga ființă, dorință și iubire cu Dumnezeu prin renunțare, ascultare, contemplație și asceză. Scopul misticiei este iubirea de Dumnezeu, adică renunțarea completă la propria voință și la propria ființă, apropierea de Dumnezeu și, în cele din urmă, contopirea călătorului de Dumnezeu cu Dumnezeu Însuși.

Această etapă superioară de primire a lui Dumnezeu în propriul sine presupune o lungă călătorie spirituală care este începută sub conducerea unui maestru, un șeic; ea include privegheri și post, autopedepsire și ascultare sinceră, autocunoaștere și pocăință, sărăcie și încredere în Dumnezeu, recunoștință și cunoaștere a lui Dumnezeu și, ca obiectiv final, distrugerea propriului ego – suflet (în arabă: nafs) pentru a putea deveni, în cele din urmă, una cu Dumnezeu.

Încă din perioada timpurie a islamului, misticiei se adunau în jurul unui maestru spiritual, despre care se credea că are la dispoziție puteri supranaturale și că poate lua legătura cu persoane din lumea de dincolo. Un maestru, împreună cu adepții săi, a fondat o frăție (în arabă: tariqa) ai cărei membri, începând cu secolul al X-lea, au trăit în mănăstiri în conformitate cu reguli auto-impuse. Începând cu secolul al XII-lea au luat ființă ordine, cum ar fi, de exemplu, Ordinul Naqshbandiyya, fondat de Muhammad Naqshband la Buchara în secolul al XIV-lea, Ordinul Qadiriyya fondat de filosoful și juristul 'Abd al Qadir Gilani (1088-1166) la Bagdad, precum și Ordinul Bektashiye fondat de Hajji Bektash în Imperiul Otoman probabil în secolul al XII-lea. Ordinele sunt organizate într-o manieră strict ierarhică. Novicele este examinat în special în ceea ce privește supunerea absolută și dorința de a se supune. El este instruit pas cu pas și este inițiat din ce în ce mai mult în cercul interior al cunoscătorilor.

„Contemplarea lui Dumnezeu” (în arabă: dhikr) ca formă de meditație este de o importanță centrală pentru mistic. Unele ordine o practică cu voce tare (prin repetarea constantă a numelui divin Allah sau a numelui profetic Mahomed), altele în tăcere, altele dansând, iar altele cântând sau cu instrumente muzicale (islamul oficial nu permite nici muzica, nici dansul în timpul serviciului de cult). Scopul este întotdeauna extazul, separarea de lumea de aici și cufundarea în lumea de dincolo, pentru a comunica cu Dumnezeu și cu Mahomed.²⁹

²⁹ SCHIMMEL, p. 369.

Începând cu secolul al VIII-lea, acești „căutători de Dumnezeu” au fost numiți și „sufi”. Acest nume provine probabil de la veșmintele de lână purtate de mistici, deoarece „suf” înseamnă „lână”. Învățătura și practica ordinelor sufi prezintă nu numai elemente islamice, ci și idei preluate din misticismul creștin, budism și hinduism.

Pe baza opiniilor și practicii lor de credință, care au fost judecate ca sincretiste, mulți mistici au intrat în conflict cu reprezentanții teologiei oficiale, ba chiar, unii chiar au suferit persecuții și moarte. Cel mai important martir al mișcării mistice este cu siguranță al-Husain ibn Mansur al-Hallaj (născut în 858), care a fost executat în anul 922 după ce a proclamat că Dumnezeu trăiește în toate lucrurile, adică și în ființele umane, și că ființa umană devine astfel Dumnezeu.

Islamul popular

Anumite obiceiuri, convingeri și practici ale islamului viu, care sunt în parte în concurență și în parte în contradicție cu islamul oficial și cu teologia universităților și a moscheilor, sunt cuprinse în conceptul de „islam popular”. Multe dintre aceste practici sunt legate de magie, multe de exorcism și vrăjitorie. Fenomenul islamului popular nu este neapărat legat de un anumit nivel de educație, deși, acolo unde conținutul esențial al Coranului și al teologiei nu este cunoscut, acesta poate căpăta o expresie și mai puternică. Cu toate acestea, bolile și decesele inexplicabile sunt atribuite, în general, efectului „ochiului rău”, care face rău prin ochiul persoanei invidioase. Amuletele, versetele din Coran, perlele albastre, corpurile animalelor, simbolurile mâinii cu cinci degete sau papucii sunt încă elemente folosite ca mijloace de îndepărtare a efectelor spiritelor care doresc să facă rău ființelor umane. Un alt domeniu al islamului popular este păstrarea și venerarea relicvelor, cum ar fi, de exemplu, firele de păr din barbă sau articolele de îmbrăcăminte care i-au aparținut lui Mahomed.

O preocupare centrală a islamului popular este percepția puterii binecuvântării (în arabă: baraka), la care un credincios trebuie să participe pentru a se proteja de rău, boală, moarte, infertilitate și nenorocire. Acest lucru se întâmplă prin utilizarea de amulete (perle, versete din Coran, bijuterii de argint) sau de obiecte sfinte (de exemplu, praful din curtea Ka'ba) și prin recitarea mărturisirii de credință sau prin citirea sau atingerea Coranului, în care, conform percepției generale, este cuprinsă o mare putere de binecuvântare.

Venerarea sfinților este, în mod inseparabil, legată de islamul popular, iar aceasta, la rândul său, este legată inseparabil de cultul funerar. Nu este neobișnuit ca liderii ordinelor mistice, care sunt în contact cu supranatu-

ralul, să fie considerați sfinți încă din timpul vieții lor. După moartea lor, mormintele lor devin locuri de pelerinaj nu numai pentru membrii ordinului respectiv. Uneori, nici măcar nu se știe cine este înmormântat în locul respectiv. Alteori, se cunoaște numele bărbatului – mai rar, numele unei femei –, dar în rest nimic mai mult despre persoana sfântului sau a martirului. Acest lucru este, într-un anumit sens, lipsit de importanță pentru cei vii, deoarece este o putere de binecuvântare inerentă mormântului, o putere de care se poate beneficia dincolo de moartea celui îngropat acolo. Această putere îl face pe petiționar, asupra căruia revine puterea de binecuvântare a sfântului, la fel de plăcut lui Dumnezeu ca sfântul însuși. Oricine intră în contact cu un sfânt la mormântul său și a primit ajutor de la acesta într-o situație dificilă concretă, speră, de asemenea, la mijlocirea sa în fața lui Dumnezeu în Viața de Apoi.

Deși monoteismul strict al islamului contrazice de fapt invocarea sfinților și deși teologia oficială interzice în mod constant o astfel de practică, se fac jurăminte la mormintele sfinților, se oferă sacrificii, se imploră ajutor, se fac rugăciuni pentru binecuvântarea copiilor și pentru vindecarea bolnavilor și chiar se fac pelerinaje minore la morminte peste tot în țările islamice, singura excepție fiind Arabia Saudită. Misticismul, precum și islamul popular sunt expresia dorinței profund umane de a experimenta concret prezența lui Dumnezeu și de a primi ajutor în momente dificile.

Islamul: cultură și societate

Calendarul lunar

Calendarul islamic este orientat pe anul lunar, care, cu cele 354 de zile ale sale, este cu aproximativ unsprezece zile mai scurt decât anul solar. Din acest motiv, cele douăsprezece luni lunare islamice, dintre care șase cuprind douăzeci și nouă de zile și șase treizeci de zile, migrează înapoi prin anul nostru lunar. Acest lucru are drept consecință faptul că luna de post Ramadan se schimbă de-a lungul anotimpurilor, iar vara, când în multe părți ale lumii occidentale există aproximativ optsprezece sau nouăsprezece ore de lumină pe zi, solicită foarte mult pe cei care postesc. Cu toate acestea, calendarul lunar variabil conduce, de asemenea, la împrejurarea că o zi de naștere în 9 Rajab, de exemplu, nu spune nimic dacă persoana în cauză s-a născut iarna sau vara. În discuția privind introducerea unei sărbători islamice în țările occidentale, ar trebui, de asemenea, să se țină cont de faptul că data acesteia s-ar schimba în fiecare an. Dacă, de exemplu, datele ar fi stabilite pentru Sărbătoarea Sacrificiului sau Sărbătoarea Ruperii Postului, atunci acestea ar cădea uneori primăvara, alteori toamna, și chiar ar putea coincide cu Crăciunul sau Paștele. În plus, deoarece începutul și sfârșitul Ramadanului sunt anunțate chiar imediat înainte de a fi văzută semiluna, ar fi imposibil să se calculeze data reală a sărbătorii cu mai mulți ani înainte.

Din acest motiv, nu poate fi o surpriză faptul că datele de naștere și zilele de naștere nu au nicio tradiție în țările islamice. Nici măcar anul nașterii nu este cunoscut pentru majoritatea personalităților semnificative din istoria islamică; declarațiile care diferă între ele cu până la șapte sau opt ani nu sunt deloc o raritate. Până în perioada modernă, zilele de naștere nu au fost aproape niciodată înregistrate, cel puțin nu în acele locuri în care acestea nu sunt înregistrate oficial, și chiar mamele pot spune uneori doar sezonul aproximativ al nașterii copiilor lor, nu data exactă.

Moscheea

Moscheea (în arabă: masjid) este „locul unde cineva se prosternează” (în arabă: sajada, „prosternează-te”), adică locul de rugăciune în comun. Se presupune că prima moschee a fost reședința lui Mahomed din Medina, care a servit drept loc de adunare pentru prima congregație. În principiu, rugăciunea poate fi efectuată oriunde, atât timp cât locul respectiv per-

mite puritatea rituală. Cu toate acestea, rugăciunea de vineri la prânz trebuie să fie efectuată de toți bărbații adulți în cea mai mare moschee din oraș, în așa-numita moschee de vineri.

Moscheea nu este doar un loc de adunare. Este adesea un loc de predare și instruire, de discuții politice sau de anunțuri de stat. La moschei pot fi anexate cantine pentru săraci, iar astăzi și librării, coaforuri și cluburi de femei, de tineret sau sportive. În unele moschei sunt păstrate relicve de la Mahomed, de la însoțitorii săi sau de la sfinți.

O moschee include o anticameră în care vizitatorii își scot pantofii, astfel încât praful de pe stradă să nu fie adus în clădire. Moscheile mai mari pot avea o curte cu o arcadă, în care se află frecvent un izvor sau instalații de spălare pentru curățarea rituală. Podeaua sălii de rugăciune propriu-zisă este acoperită cu covoare, pe care îngenunchează în rânduri în spatele imamului cei care se roagă. Moscheea conține, în plus, o nișă de rugăciune (în arabă: mihrab) care marchează direcția rugăciunii, spre Mecca (în arabă: qibla). Moscheile de vineri au, de asemenea, un amvon, eventual mai multe lămpi sau suporturi de Coran pentru predarea Coranului la școală, iar pereții sunt probabil decorați cu plăci și mozaicuri sau versete din Coran pe toată lungimea pereților. Pe baza interdicției imaginilor în islam – care nu este practică cu strictețe, dar cel puțin este general acceptată pentru moschei – reprezentările picturale ale persoanelor sau statuile nu se găsesc niciodată într-o moschee. Cu toate acestea, în unele moschei, se poate găsi o ilustrare schematică a Ka'ba.

În majoritatea țărilor, femeile au acces la moschee; cu toate acestea, ele se roagă separat de bărbați, la un etaj superior sau într-o pivniță, mai rareori în partea din spate a moscheii. O femeie nu trebuie să intre în moschee în timpul „necurăției” sale (menstruație, lăuzie). Alți teologi sunt de părere că o femeie ar trebui să efectueze rugăciunea acasă, dacă este posibil; unii ar dori să îi interzică fundamental să participe la rugăciune în moschee.

Regulamentul privind vălul pe cap și îmbrăcămintea

De regulă, modul în care oamenii se îmbracă în țările islamice exprimă mai mult și are o semnificație mai mare decât în lumea occidentală. Culoarele și articolele vestimentare simbolizează în parte un anumit rang teologic sau o descendență care ajunge până la familia lui Mahomed. Au putere simbolică atât pânza albă, fără tiv, a pelerinului, precum și turbanul negru al savantului.

Nu numai culoarea hainelor poate fi importantă, ci și a fi curat este foarte important. În cazul în care o persoană mai puțin bogată poate purta

haine zdrențuite, se acordă totuși atenție curățeniei, deoarece murdăria face ca o persoană să fie necurată din punct de vedere ritual. Spălarea efectuată înainte de orice fel de practică rituală a religiei arată importanța acordată purității.

Copiii sunt îmbrăcați de la început într-un mod specific sexului lor. În zonele conservatoare, fetele poartă destul de devreme rochii și fuste, dar niciodată pantaloni. Băieții de acolo poartă pantaloni care ajung cel puțin până la genunchi. Îmbrăcămintea purtată de femeie sau de bărbat exprimă nu numai gustul individual, ci și o atitudine – conservatoare sau „modern”. Fața unui bărbat fără barbă și hainele occidentale pot indica o tendință spre libertinaj și, în opinia unor musulmani, chiar permisivitate și imoralitate. O barbă mai lungă și îmbrăcămintea musulmană sunt purtate în majoritatea cazurilor în imitarea conștientă a conduitei de viață a lui Mahomed și sunt adesea expresia unei orientări conservatoare.

În opinia multor femei musulmane, acoperirea cu o haină sau cu un văl pe cap identifică o femeie respectabilă, în timp ce o acoperire suplimentară a gâtului, a mâinilor sau a feței semnifică o atitudine deosebit de conservatoare în ceea ce privește conduita personală de viață. Pentru multe femei musulmane, a se acoperi cu vălul – în viziunea occidentală: a fi obligată să se acopere cu vălul – nu este un semn de opresiune, ci mai degrabă o demonstrație conștientă a apartenenței la islam, a deosebirii de Occident (adesea considerat imoral) și o expresie a demnității. Părerile musulmanilor cu privire la ceea ce constituie o îmbrăcămintă respectabilă (o eșarfă, o haină care acoperă capul sau o pelerină care acoperă întregul corp) diferă foarte mult, iar practica în fiecare țară este foarte diferită.

În Turcia este adevărat că femeilor le este interzis să poarte vălul pe cap în instituțiile publice, un fapt care oferă în mod repetat ocazia unei dezbateri. Și în țările occidentale cu minorități musulmane, vălul sau acoperirea capului femeii – mai ales atunci când este purtat de angajații statului – a devenit o problemă politică. Este vălul pe cap o mărturisire religioasă sau politică a islamismului? Este el prescris în conformitate cu învățătura islamică despre îndatoririle religioase sau purtarea lui este pusă la discreția indivizilor?

Versetul relevant din Coran privind acoperirea femeii se află în Sura 33:59 (cf. 24:31): „O, Profetule! Spune-le soațelor tale și copilelor tale și muierilor dreptcredincioșilor să se învelească în jilbaburile lor, căci astfel va fi mai lesne să fie cunoscute (ca atare) și să nu li se pricinuiască necazuri.” Nici acest pasaj din Coran, nici altul nu definește mai exact ce articol de îmbrăcămintă ar putea fi înțeles prin „veșminte exterioare”. Femeile musulmane care nu poartă vălul pe cap susțin punctul de vedere conform căruia Coranul ordonă doar acoperirea femeii – în contrast cu îmbrăcămintea vulgară –, dar nu

prescrie acoperirea capului. Alte femei musulmane susțin că acoperirea trupului și acoperirea capului sunt obligatorii atunci când se iese din casă, astfel încât femeia să fie recunoscută ca o femeie onorabilă și să nu fie molestată.

În principiu, femeia este cea care răspunde de menținerea moralității publice. Ea trebuie să o protejeze îmbrăcându-se într-un mod adecvat, nevorbind cu nimeni, dacă este posibil, și nepetrecând timp în locuri publice „fără un motiv”, pentru a nu-i duce pe bărbați în ispită și a nu pune astfel în pericol stabilitatea societății. Ea este purtătoarea onoarei familiei, pe care o poate pune ușor în pericol printr-un comportament ilicit. Instrucțiunea coranică „*Sedeți în casele voastre*” (33:33) este astfel interpretată în zonele conservatoare așa încât, pentru femei, locul preferat de ședere este casa, în timp ce sfera publică rămâne în mare măsură rezervată bărbaților.

O anumită acoperire care ascunde „aura” unei persoane, adică părțile intime ale corpului, este prescrisă și pentru rugăciunea rituală. În cazul bărbaților, se înțelege că această zonă a corpului se întinde de la buric până la genunchi. În opinia teologilor conservatori, „aura” unei femei, în principiu, constă din toate părțile corpului. Într-o altă opinie, fața și mâinile pot rămâne descoperite pentru acțiuni rituale.

Femeia și familia

În țările islamice, femeile au drepturi și oportunități destul de variate, care sunt definite nu numai prin legile din fiecare țară, ci și prin decalajul foarte pronunțat dintre urban și rural, diferențele de nivel de educație și măsura de pietate conservatoare în familia respectivă.

Cu toate diferențele în comportamentul practic al vieții ilustrate de o femeie avocat sau medic independentă din Ankara și o femeie nomadă din deșertul algerian, dreptul marital și de familie islamic, astfel cum este definit de Sharia, determină în continuare în mod considerabil poziția femeii. Având în vedere că, în toate țările islamice, Sharia este unul sau chiar singurul fundament al legislației (Turcia constituie o excepție), iar Sharia, la rândul său, pune accentul pe dreptul marital și de familie, poziția juridică a femeii în lumea islamică este determinată în primul rând de orientările legislației religioase în domeniul marital și domestic. Aceasta, la rândul său, a fost stabilită în Coran și în tradiție și interpretată de teologii de frunte din perioada timpurie a islamului.

În prezent, în unele țări, se fac eforturi pentru a îmbunătăți situația femeii și, de exemplu, pentru a crește vârsta minimă pentru căsătorie sau pentru a face divorțul tradițional, care este destul de simplu, să fie mai dificil pentru bărbat. Cu toate acestea, o reformă fundamentală a legislației

interne nu este o sarcină ușoară atunci când, în același timp, Sharia este considerată a fi inviolabilă, legea divină perfectă pentru toate timpurile și, din acest motiv, în mod fundamental, nu poate fi modificată sau înlocuită cu legi elaborate de oameni.

În conformitate cu Sharia, femeile sunt dezavantajate. Un exemplu în acest sens este dreptul de moștenire, deoarece ele moștenesc întotdeauna doar jumătate din ceea ce ar primi un membru masculin al familiei. La fel se întâmplă și în dreptul marital. Un număr mare de căsătorii sunt și astăzi uniuni aranjate, în care femeia are doar un drept limitat de decizie în această privință – și uneori chiar deloc. Sharia prevede discriminarea femeilor și în legislația privind divorțul, deoarece, în mod tradițional, bărbatul poate divorța de soția sa prin pronunțarea unei formule de divorț precum „Te repudiez”, în timp ce femeia trebuie întotdeauna să introducă o acțiune în instanță și să dovedească faptul că soțul său se face vinovat de o abatere gravă.

Pe lângă aceasta, Sharia discriminează femeile în ceea ce privește îngrijirea copiilor, deoarece tatăl este considerat în mod fundamental reprezentantul legal al copilului, iar mama deține în mod tradițional responsabilitatea personală pentru îngrijirea băieților doar până la vârsta de șapte ani și a fetelor doar până la vârsta de nouă sau doisprezece ani. După aceea, ea nu mai are niciun fel de drepturi de reprezentare pentru copiii săi. Și aici, între timp, o serie de țări au întreprins îmbunătățiri.

O caracteristică a dreptului marital islamic este poligamia. Majoritatea teologilor musulmani văd o permisiune fundamentală pentru poligamie în Sura 4:3: „... luați de soții pe acelea care vă plac dintre femei – două, trei sau patru...” O minoritate detectează un avertisment împotriva poligamiei în acest verset, deoarece acesta continuă: „... dar dacă vă temeți că nu veți drepti (cu ele), atunci (luați) una singură...” Exegetul indian al Coranului Yusuf Ali (1872-1953) comentează acest verset din Coran după cum urmează: „Numărul nerestricționat de femei... este aici limitat strict la maximum patru, cu condiția să le poți trata într-o manieră complet egală... Dar, întrucât această condiție este foarte greu de îndeplinit, înțeleg această recomandare ca tinzând spre monogamie.”³⁰ Cu excepția Turciei și a Tunisiei, unde poligamia a fost abolită în 1926 și, respectiv, 1956, în principiu, în toate țările islamice este posibil ca un bărbat să încheie o a doua sau a treia căsătorie. Cu toate acestea, în prezent, mai multe țări au ridicat obstacole corespunzătoare – cum ar fi, de exemplu, dovada mijloacelor economice pentru a întreține o a doua familie.

³⁰ Citat fără sursă în BOBZIN, Koran, p. 82.

Chiar dacă, în multe locuri, așteptările legate de căsătorie sunt cu siguranță diferite față de contextul occidental, iar statutul juridic al femeii a fost îmbunătățit în numeroase țări, multiplele forme de discriminare a femeilor în drept rămân și în prezent o piedică în calea punerii în aplicare a drepturilor universale ale omului în țările islamice.

Apologeții musulmani, desigur, presupun că bărbații și femeile au, în principiu, drepturi egale, deoarece sunt creați egali de Dumnezeu și, de asemenea, au îndatoriri religioase identice, în primul rând cei cinci stâlpi ai islamului. Se spune că devine clar deja, pe baza naturii ființei umane, că au fost atribuite sarcini diferite bărbatului și femeii de către Dumnezeu în conformitate cu caracteristicile lor biologice: femeii i-a revenit îngrijirea copiilor, iar bărbatului câștigarea mijloacelor de trai. Din aceste sarcini diferite au derivat și drepturi diferite. Acest lucru, spun ei, nu înseamnă nicio discriminare împotriva femeilor, ci mai degrabă dreptate între sexe.

Prin urmare, din acest punct de vedere, nu poate exista nicio discriminare dacă cei doi stâlpi ai legii maritale islamice – obligația bărbatului de a câștiga mijloacele de trai și obligația femeii de a fi ascultătoare (în special în chestiuni legate de sexualitate) – sunt considerați esențiali și de neînlăturat. Coranul subliniază, de asemenea, această obligație de a asculta: „*Iar cele evlavioase (dintre ele) sunt ascultătoare și păzitoare*” (4:34), deoarece „... *bărbații au o treaptă peste ele*” (2:228). În opinia majorității teologilor, soțul, conform Sura 4:34 (citată mai jos), posedă dreptul de a-și demonstra soția ca mijloc de a o învăța sau chiar de a o pedepsi, deși nu o poate răni sau deteriora grav în acest proces: „*Pe acelea de a căror neascultare vă temeți, povățuiți-le, părăsiți-le în paturi și loviți-le!*”

În multe locuri, valorile religioase și culturale merg mână în mână și nu pot fi separate clar unele de celelalte. Astfel, circumcizia fetelor practică în unele țări africane (și încă și astăzi – cu un număr mare de cazuri neraportate – în Europa) este inițial un obicei african cunoscut încă din perioada faraonică. Cu toate acestea, islamul a preluat și a continuat acest obicei în țările africane, astfel încât, în societățile africano-islamice, milioane de femei sunt circumcise în numele castității și sunt astfel supuse unei practici crude de mutilare.

În comparație cu perioada preislamică, Mahomed a îmbunătățit cu siguranță situația femeilor prin limitarea poligamiei, precum și a dreptului bărbatului de respingere, și prin acordarea dreptului de moștenire femeilor – deși este un drept redus. Caracterul problematic al legislației Sharia privind căsătoria și familia constă în faptul că legile care ar fi putut fi progresiste în secolul al VII-lea au fost ridicate la statutul de ordine socială divină valabilă pentru toate timpurile și pentru toți oamenii. Nu numai comportamentul soțiilor lui Mahomed ca „mame ale credincioșilor” este

considerat normativ pentru toate femeile de după ele până în zilele noastre, ci și exegeza primilor juriști și teologi islamici.

În probabil toate țările islamice, a luat ființă între timp o mișcare a femeilor care cere mai multe drepturi pentru femei. Cu toate acestea, această mișcare a femeilor nu pledează, în general, pentru abolirea Sharia sau suprimarea religiei. Mai degrabă, își justifică cererile prin citarea exegezei „corecte” a Coranului și acuză teologia de o interpretare falsă și favorabilă bărbaților a scripturilor religioase.

În afară de poligamie, datoria femeii de a practica ascultarea și dreptul bărbatului de a disciplina, una dintre diferențele esențiale dintre o căsătorie creștină și una islamică constă în faptul că aceasta din urmă nu recunoaște nicio cerere de binecuvântare a lui Dumnezeu. Căsătoria nu este o acțiune religioasă, ci mai degrabă un acord contractual care, odată cu reglementarea zestre, organizează destul de concret detaliile unei eventuale separări în caz de divorț. În plus, nici promisiunea de fidelitate din partea partenerilor de căsătorie nu este formulată în momentul căsătoriei, nici promisiunea de a avea grijă de partenerul de căsătorie „la bine și la rău”. În cazul în care apar situații considerate „la rău” (boli incurabile, pedepse cu închisoarea, impotență, lipsa copiilor etc.), atunci ele sunt considerate în general în islam drept motive recunoscute de divorț atât pentru bărbați, cât și pentru femei. Astfel, încheierea unei căsătorii nu înseamnă angajamentul exclusiv, pe viață, față de o ființă umană. De asemenea, ideea unei relații spirituale în fața lui Dumnezeu – căsătoria ca asociere orientată spre slujire – nu se află în centrul căsătoriei în islam, ci mai degrabă reglementarea drepturilor și obligațiilor reciproce, cum ar fi cererea de sprijin și ascultare, precum și legalizarea relației maritale și a copiilor rezultați din această relație. În ultimul rând, contractul de căsătorie islamic nu conține nicio promisiune de a „iubi și onora” partenerul de căsătorie, deoarece islamul nu impune obligația de a iubi nici unuia dintre partenerii de căsătorie, așa cum formulează Biblia pentru bărbați și femei (Efeseni 5:28), dar și pentru biserică și societate.

Sărbători și obiceiuri

Cele mai importante două sărbători din calendarul islamic sunt „Sărbătoarea Ruperii Postului” (în arabă: 'id al-fitr) la sfârșitul Ramadanului (numită și „Sărbătoarea zahărului” în turcă) și Sărbătoarea Sacrificiului (în arabă: 'id al-adha') la sfârșitul lunii de pelerinaj, a zecea zi din Dhul l-hijja. Coranul nu menționează nicio sărbătoare, însă tradiția o face. Celebrarea acestor sărbători este considerată meritorie în fața lui Dumnezeu. Ele durează câteva zile și sunt sărbătorite extravagant cu familia extinsă.

Sărbătoarea Ruperii Postului necesită pregătiri îndelungate și consumatoare de timp în bucătărie, deoarece femeile pregătesc pentru aceasta mâncăruri și specialități coapte după rețete tradiționale. Copiii primesc haine noi și cadouri pentru sărbătoare – chiar și bani – și familiile se vizitează reciproc, în cercuri din ce în ce mai largi în funcție de gradul de rudenie. Cei săraci primesc pomană specială și se vizitează moscheile, uneori și mormintele.

Sărbătoarea Sacrificiului reprezintă încheierea pelerinajului la Mecca și este celebrată acolo de pelerini prin sacrificarea rituală a unei oi sau a unei capre pentru o familie sau a unei cămile pentru mai multe familii. Cei care nu au efectuat pelerinajul se pregătesc, de asemenea, acasă pentru Sărbătoarea Sacrificiului și sacrifică, de asemenea, un animal. Multe familii din țările occidentale cumpără carne importată sacrificată ritual; altele sacrifică singure un animal sau obțin carne de la un măcelar musulman. Una dintre poruncile religioase ale islamului este să se distribuie o parte din carne săracilor. În Mecca, unde zeci de mii de animale sunt sacrificate la sfârșitul pelerinajului, iar clima caldă ar face să se strice rapid carnea, o mare parte din ea este congelată și livrată organizațiilor de stat pentru a fi distribuită ulterior. Mulți pelerini delegă întregul proces de sacrificare și distribuție unei astfel de organizații și plătesc pentru aceasta o sumă prestabilită, prin care datoria religioasă este considerată ca fiind îndeplinită.

O altă sărbătoare religioasă este celebrarea zilei de naștere a lui Mahomed (în arabă: mawlid), care, din necunoașterea datei nașterii sale, a fost mutată în ziua morții sale, a douăsprezecea zi din Rabi’I, și este sărbătorită în multe țări prin parade și procesiuni. Aceste sărbători ale zilei de naștere au o origine relativ târzie – se presupune că datează din secolul al XII-lea – și din acest motiv au fost condamnate de mulți teologi ca o inovație inadmisibilă, ca „erezie” (în arabă: bid’a).

Pe lângă aceasta, călătoria lui Mahomed spre cer este sărbătorită pe data de 27 Rajab. Această sărbătoare amintește de faptul că se spune că Mahomed s-a înălțat la cer într-o noapte în Ierusalim pe o scară în prezența lui Dumnezeu și că a vorbit cu Dumnezeu. În plus, sărbătoarea „Ashura” din data de 10 a lunii Muharram are o semnificație specială. În această zi, suferințele lui al-Hussein sunt comemorate prin piese tragice și procesiuni, prin autoflagelări și plâns colectiv la moartea nepotului Profetului. În plus, zilele de naștere ale sfinților venerați la nivel local sunt sărbătorite în locurile respective.

Înmormântări

La apropierea morții, muribundul va efectua spălările rituale, în măsura în care este capabil să facă acest lucru. Se recită versete din Coran și, atunci

când este posibil, ultimele cuvinte ale muribundului ar trebui să fie mărturisirea de credință.

După ce a survenit decesul, începe jalea pentru mort, iar decedatul este spălat și parfumat ritualic. Un cadavru feminin poate fi spălat doar de o femeie, iar unul masculin doar de un bărbat. Doar martirii trebuie îngropați nespălați, în hainele lor pătate de sânge.

După spălare, decedatul trebuie înmormântat în pânze albe de in, în aceeași zi cu moartea, dacă este posibil. Se rostește rugăciunea funerară, care include cererea de iertare pentru persoana decedată, precum și apelul către persoana decedată de a mijloci la Dumnezeu în numele celor vii.

Cortegiul funerar – format în mod tradițional numai din bărbați – transportă cadavrul la cimitirul musulman sau la locul de înmormântare, unde este îngropat culcat pe partea dreaptă. Cei prezenți acoperă mormântul deschis și cer încă o dată iertare pentru persoana decedată, recită texte din Coran și îi spun încă o dată persoanei decedate mărturisirea de credință, astfel încât aceasta să își amintească de ea pe partea cealaltă.

Decorarea mormântului și a pietrelor funerare nu sunt obișnuite. Conform viziunii musulmane, liniștea morților nu mai poate fi tulburată după înhumare; din acest motiv, un mormânt musulman nu poate fi reutilizat. Cu toate acestea, în majoritatea cazurilor, familiile musulmane își transportă rudele decedate în Europa în țările lor de origine.

Regulamente dietetice

Cele mai importante reglementări dietetice din islam se referă la interzicerea consumului de alcool, de carne de hoit și de porc.

Carnea este considerată „halal” (permisă) numai atunci când a fost sacrificată ritualic, ceea ce înseamnă că vena gâtului animalului neanesteziat a fost secționată în timp ce Dumnezeu era invocat și a fost lăsată să sângereze complet. Cu toate acestea, numeroși teologi permit consumul de carne care a fost sacrificată de „oamenii Cărții” (evrei și creștini). Prin urmare, conform opiniei majoritare, nu există nevoia necondiționată de a consuma exclusiv carne care a fost sacrificată ritualic.

Carnea de porc este considerată în mod fundamental necurată. Toate produsele fabricate din păr de porc sau din piele de porc sunt, de asemenea, respinse în majoritatea cazurilor. Cu toate acestea, într-o situație dificilă reală – de exemplu, în fața unei foamete amenințătoare – carnea de porc, precum și carnea de pasăre pot fi consumate, conform opiniei teologilor importanți.

În ceea ce privește alcoolul, în Coran poate fi detectată o evoluție treptată. Primele versete din Coran avertizează cu privire la excesul de alcool

care este atins atunci când credincioșii vin la rugăciune în stare de ebrietate (4:43). Versetele ulterioare extind acest avertisment și avertizează că, în cazul jocurilor de noroc și al alcoolului, prejudiciul implicat este mai mare decât profitul (2:219). Iar versetele care se presupune că au fost revelate în ultimul moment interzic în mod universal consumul de băuturi amețitoare ca fiind „*murdării din lucrătura lui Șeitan*” (5:90-91). Tradiția, compilată temporal după Coran, îi amenință pe cei care consumă băuturi alcoolice cu patruzeci de lovituri de bici și, într-un alt pasaj, cu optzeci de lovituri de bici. Din acest motiv, consumul de băuturi îmbătătoare intră în dreptul islamic în categoria infracțiunilor capitale, așa-numitele infracțiuni „hadd”, care au drept consecință cea mai severă pedeapsă.

Islamul și politica

Islamismul

Încă de la început, islamul nu a fost doar o religie, ci, încă din perioada timpurie, a combinat deopotrivă o revendicare religioasă cu una seculară pentru poziția de lider în persoana fondatorului său. Comunitatea islamică a devenit în același timp o creație politică, iar Mahomed i-a devenit legiuitor, conducător politic și lider militar. Coranul și, de asemenea, tradiția islamică conțin nu numai porunci religioase, ci și numeroase reglementări care privesc viața în familie și societate – de exemplu, moștenirea și dreptul marital – precum și relația „ummei” („națiune, comunitate”) cu minoritățile religioase, cu cei supuși (sclavii) și cu statul.

În acest fel, islamul prezintă o revendicare cuprinzătoare și nu poate fi practicat cu adevărat ca o religie pur privată. Atunci când religia prevede anumite reglementări în ceea ce privește căsătoria, divorțul sau îngrijirea copiilor, musulmanii religioși dintr-o țară non-islamică, în care Sharia nu este fundamentul legislației, vor avea întotdeauna sentimentul că nu își pot trăi credința în totalitate. Chiar și într-un stat islamic, se poate forma o opoziție islamistă (islamo-politică). Aceasta urmărește, prin imitarea lui Mahomed și respectarea exactă a tuturor poruncilor islamului, să creeze o societate islamică și să respingă guvernul – în opinia sa, neislamic – al țării sale, dorind să instituie un guvern „cu adevărat islamic”.

Islamiștii nu trebuie să fie asimilați cu extremiștii gata să recurgă la violență. Aceștia reprezintă doar o parte a islamismului și sunt de părere că, după aproximativ 1400 de ani, perioada invitației pașnice la islam a trecut. Acum, se spune că trebuie dusă lupta împotriva „necredincioșilor” și aceasta cu atât mai mult cu cât musulmanii din multe părți ale lumii – dar mai ales din Palestina – suferă de nedreptate și opresiune. Din acest motiv, spun ei, comunitatea musulmană trebuie să-și unească forțele pentru a scutura jugul inamicului și pentru a ridica o societate a dreptății și a păcii sub Sharia care să cuprindă întreaga lume.

Islamiștii nu au rămas blocați în Evul Mediu și nici nu sunt „morți” care nu se gândesc la realitățile prezentului. În dorința lor de a restabili societatea islamică originală, „epoca de aur” a islamului în care conducerea seculară și spirituală se aflau într-o singură mână, ei cred că islamul ar trebui ajutat să fie acceptat pe deplin în fiecare domeniu al societății. Modernitatea nu este negată, dar realizările sale sunt judecate din perspectiva com-

patibilității lor cu principiile islamice și sunt puse în slujba pătrunderii complete a islamului în societate.

Islamismul este îndreptat în primul rând împotriva propriei societăți islamice, care este considerată a fi dispusă la compromisuri și care, se crede că ar trebui readusă la „adevăratul” islam al Coranului și al „sunnei” (tradiției). Islamiștii sunt de părere că numai islamul oferă identitate și orientare „ummei” (comunității musulmane) și că influențele occidentale trebuie să fie suprimate. Acest lucru se întâmplă atunci când toate legile sunt aliniate la liniile directe ale Sharia, deoarece Sharia este considerată drept lege divină care trebuie să aibă prioritate în fața tuturor sistemelor juridice create de ființele umane.

Islamismul sub această formă este o mișcare relativ tânără, originată la sfârșitul perioadei coloniale, la începutul secolului al XX-lea. Unele grupări islamiste au devenit adevărate mișcări de masă – de exemplu, Frăția Musulmană, fondată în Egipt în 1928 – iar în cursul secolului trecut au devenit factori care trebuie luați în serios în aproape toate țările islamice, dar și în cele occidentale. Guvernele locale răspund acestei amenințări politice la adresa propriei legitimități, în parte prin represiune și în parte prin integrarea în responsabilitatea guvernamentală. Unele mișcări islamiste au dezvoltat ramuri extremiste care sunt responsabile de atacuri, răpiri și tentative de lovitură de stat în mai multe țări.³¹ Într-o perioadă în care puterile occidentale intervin în politica țărilor islamice poate mai fundamental decât în perioada colonială, islamismul și extremismul cunosc o nouă popularitate. Acest lucru se întâmplă cu atât mai mult cu cât, sub pretextul „întoarcerii la Epoca de Aur” a islamului, se promite restabilirea unității și a forței lumii islamice, precum și oferirea de soluții concrete pentru problemele autohtone precum suprapopularea, maladia educațională, șomajul, subdezvoltarea, lipsa de perspectivă și proasta gestionare. Din această perspectivă, lumea occidentală este considerată, pe baza decăderii sale sociale și a secularizării sale, ca fiind imorală și fundamental inferioară, deoarece, cu legile sale făcute de oameni, este condamnată la extincție.

Drepturile omului și ale minorităților

Afirmația că islamul nu recunoaște drepturile omului nu ține cont de esența problemei. Declarații ale drepturilor omului au fost formulate și de partea musulmană, dar acestea, desigur, diferă în mod clar de declarațiile occidentale. Teologii musulmani subliniază că, în discuția despre drepturile omului, punctul important este, în primul rând, că Dumnezeu posedă

³¹ Un studiu al acestor mișcări este oferit, de exemplu, de KEPEL.

drepturi în ceea ce privește ființele umane, iar ființa umană are îndatoriri de îndeplinit față de Dumnezeu. Numai după ce acest lucru este recunoscut pot fi luate în considerare drepturile ființei umane.

Declarațiile islamice privind drepturile omului – așa cum subliniază în mod explicit, de exemplu, Declarația de la Cairo privind Drepturile Omului din 1990 – pot acorda în mod fundamental drepturile omului numai în limitele Sharia, deoarece, așa cum s-a spus, Sharia nu poate fi criticată de nicio declarație privind drepturile omului elaborată de ființe umane. Aceasta înseamnă că evreii și creștinii, în calitate de minorități religioase în statul islamic, dețin, desigur, dreptul la exercitarea religiei – Coranul îi caracterizează chiar drept pupile sau supuși cărora nu trebuie să li se refuze autoadministrarea în schimbul plății unei taxe pe persoană (9:29) – dar nu pot depăși limitele stabilite pentru ei de Sharia. Adică, ei nu își pot promova credința în comunitatea musulmană (prozelitism) și nici nu pot fi moștenitorii unui membru al comunității musulmane.

Oricine aparține de la naștere comunității creștine se bucură astfel de libertate religioasă, chiar dacă aceasta este limitată. Cazul este diferit pentru musulmanul care ar dori să devină creștin – acesta și-a pierdut toate drepturile omului, chiar și dreptul la viață, deoarece Sharia dispune impunerea pedepsei cu moartea pentru apostat. Cel care părăsește islamul nu a luat o decizie care ar putea privi doar viața sa privată. În ochii majorității musulmanilor conservatori, el subminează stabilitatea statului și a societății islamice, acționând cu neloialitate față de unul dintre stâlpii săi principali, religia islamică. El comite astfel, într-un anumit sens, o crimă publică.

Coranul îl condamnă pe apostat și îl amenință cu pedeapsa în Iadul de Apoi, dar nu numește nici o anchetă judiciară, nici o pedeapsă impusă în timpul vieții pe acest pământ. Cu toate acestea, tradiția prevede pedeapsa cu moartea pentru toți musulmanii adulți, maturi din punct de vedere mental – opiniile diferă în ceea ce privește tratamentul femeilor – care întorc spatele islamului în mod intenționat și de bunăvoie. Faptul că au fost transmise ordine de la Mahomed însuși care impun pedeapsa cu moartea apostatilor are o greutate deosebită. Se presupune că el ar fi spus: „*Ucideți pe oricine își schimbă religia!*”

În practică, însă, un caz de apostazie ajunge rar în fața instanței. În majoritatea cazurilor, convertitul este amenințat de propria familie, care consideră că trebuie să spele rușinea, considerată extrem de mare, prin alungarea sau uciderea sa. Desigur, procedurile judiciare, inclusiv prezentarea de dovezi concrete și posibilitatea unei reveniri la islam, trebuie, strict vorbind, să fie introduse pentru a obține o condamnare în conformitate cu orientările Sharia, dar, în practică, o „persoană care acționează pripit” în

general nu va fi pedepsită deloc sau la fel de ușor ca cel care crede că, printr-o „crimă de onoare” a unei femei din familia sa, trebuie să restabilească onoarea tuturor.

Astfel, evreul sau creștinul „născut” are dreptul la viață și la existență în statul musulman, însă „politeistul” în viziunea clasică trebuie să aleagă între convertirea la islam și moarte. În ciuda dreptului lor fundamental de a exista, evreii și creștinii aflați sub regimul islamic au fost întotdeauna doar cetățeni de mâna a doua, s-au bucurat de drepturi limitate și au fost expuși presiunii constante de a se converti la religia majoritară, fie doar pentru a obține drepturi egale sau pentru a se putea căsători cu o femeie musulmană. O căsătorie între parteneri de religii diferite este posibilă numai atunci când un bărbat musulman se căsătorește cu o femeie evreică sau creștină – orice alt aranjament este interzis în conformitate cu Sharia – deoarece tatăl determină orientarea religioasă a familiei. Copiii rezultați din aceste căsătorii trebuie să fie întotdeauna musulmani. Islamul se consideră o religie tolerantă, deoarece evreii și creștinii se bucură de un statut definit legal care nu îi obligă la convertire. Conceptul de toleranță nu este utilizat aici în sensul unei recunoașteri bazate pe drepturi egale, ci mai degrabă în sensul tolerării unui inferior.

Islamul ca sistem juridic: Sharia

Ce este Sharia? Este ea un set codificat de legi pe care îl poți cumpăra și pe care îl poți consulta cu privire la anumite infracțiuni precum crima sau adulterul și pedepsele prevăzute pentru acestea? Deloc.

Sharia este, pe de o parte, o lege scrisă, dar, pe de altă parte, greu de înțeles în mod clar din cauza gamei sale de interpretări în chestiuni individuale. Este, pe de o parte, un sistem arhaic, deoarece, în trăsăturile sale fundamentale, datează din secolele VII-X d.Hr. Dar, pe de altă parte, este și un sistem flexibil de legi, deoarece este aplicat în mod repetat în termeni concreți la modernitate, adică trebuie interpretat.

Sharia este înțeleasă ca totalitatea legii islamice, așa cum a fost aceasta stabilită în Coran, în tradiția islamică și în interpretările teologilor și juriștilor de marcă, mai ales în perioada islamică timpurie. Aceasta acoperă toate domeniile vieții umane. Ea reglementează sfera religioasă (rugăciunea, postul, pelerinajul), relațiile interpersonale în societate (dreptul familiei, dreptul succesoral și dreptul matrimonial), dar și dreptul penal. Astfel, ea reglementează relațiile „orizontale” ale individului cu familia și mediul său, precum și relațiile sale „verticale” cu Dumnezeu.

Coranul este pretutindeni prima sursă a dreptului islamic ori de câte ori oferă instrucțiuni juridice; afirmațiile corespunzătoare ale tradiției reprezintă a doua sursă. Mai presus de acestea, interpretările acestor determinări juridice din Coran și tradiție de către primii juriști și teologi islamici sunt considerate până în prezent ca fiind decisive, în special lucrările juridice ale fondatorilor celor patru școli juridice sunnite (în arabă: madhahib): Ahmad ibn Hanbal (mort în 855), Anas ibn Malik (mort în 795), Muhammad Idris ash-Shafii (mort în 820) și Abu Hanifa (mort în 767). Aceștia, sau studenții lor, sunt considerați părinții și fondatorii școlilor (sau tradițiilor) juridice hanbalite, malikite, shafiite și hanafite, care s-au dezvoltat din cercurile de savanți juridico-teologici din imperiul mondial islamic în expansiune rapidă în primele secole ale islamului. De la sfârșitul secolului al X-lea, există un consens extins conform căruia cele patru surse recunoscute pentru toate deciziile juridice Coranul, tradiția, concluzia prin analogie aplicată cazurilor noi pe baza cazurilor cunoscute (în arabă: qiyas) și consensul dintre savanți (în arabă: ijma') ar trebui să fie decisive.

O componentă esențială a Sharia este dreptul penal. Aici, toate infracțiunile și pedepsele asociate lor sunt împărțite în majoritatea cazurilor în trei categorii: așa-numitele infracțiuni capitale (infracțiunile „hadd”), in-

fracțiunile cu represalii (infracțiunile „qisas”) și infracțiunile discreționare (infracțiunile „ta’zir”).

Cele mai severe pedepse se aplică persoanei care se face vinovată de o infracțiune capitală, adică persoana care, prin infracțiunea sa capitală, depășește o „limită” și încalcă legea lui Dumnezeu. Printre infracțiunile capitale se numără infracțiunile sexuale și adulterul, calomnia din cauza unei infracțiuni sexuale, furtul, jaful la drumul mare (jaf armat) cu sau fără omor prin imprudență, precum și consumul de alcool. Toate aceste infracțiuni sunt pedepsite cu sancțiuni fizice severe: biciuire cu 40 până la 80 de lovituri de bici pentru consumul de alcool, 100 de lovituri de bici pentru infracțiuni sexuale între necăsătoriți, amputarea unei mâini sau a unui picior pentru furt, lapidare pentru adulter. Cu toate acestea, infracțiunile capitale fac, de asemenea, obiectul unor proceduri de obținere a probelor care sunt deosebit de dificil de realizat. În cazul în care nu există nici o mărturisire, nici doi martori oculari de sex masculin – în cazurile de adulter, nu mai puțin de patru –, atunci nu se poate desfășura niciun proces. Procesele bazate pe probe circumstanțiale sunt rare. Din acest motiv, infracțiunile capitale nu sunt judecate decât extrem de rar. Mai ales atunci când există suspiciunea de adulter, infracțiunea va fi pedepsită în primul rând în cadrul propriei familii a suspectului din cauza rușinii legate de aceasta, care este resimțită ca fiind extremă.

Printre infracțiunile cu posibilitate de represalii se numără, în primul rând, infracțiunile care implică vătămări corporale, omorul prin imprudență și crima. După stabilirea clară a vinovăției și desemnarea persoanei autorizate, teoretic, același prejudiciu poate fi aplicat infractorului sub supravegherea unui judecător; în caz de crimă sau omor prin imprudență, acesta poate fi, de asemenea, ucis. Dacă familia în cauză se abține de la această procedură, atunci se plătește prețul sângelui și, în plus, se efectuează o penitență religioasă. Și în acest caz, majoritatea cazurilor de vendetă nu vor ajunge la proces, ci vor fi „reglementate” în privat. Conform instrucțiunilor din Coran, problema este închisă după un singur act de răzbunare. Dar, mai ales în zonele în care tradițiile tribale sunt încă foarte vii, răzbunarea exercitată în privat și răzbunarea repetată se pot prelungi de-a lungul generațiilor.

Numărul covârșitor de infracțiuni conform acestei diviziuni nu intră nici în categoria infracțiunilor pasibile de pedeapsă capitală, nici în cea a infracțiunilor cu posibilitate de represalii, ci mai degrabă în categoria infracțiunilor discreționare, a căror pedeapsă este la discreția judecătorului, deoarece Sharia nu prevede niciun fel de orientări pentru acestea. Infracțiuni precum șantajul, răpirea, falsificarea de documente, primirea de bunuri furate sau mita fac parte din această categorie, pentru a căror pe-

deapsă judecătorul dispune în principiu de o mare marjă de manevră. El poate pronunța o simplă admonestare sau poate dispune o amendă sau o pedeapsă cu închisoarea. În cazuri excepționale, judecătorul – atunci când nu există nicio perspectivă de îmbunătățire a comportamentului făptuitorului – poate impune chiar pedeapsa cu moartea.

Sharia – și, odată cu ea, și dreptul penal islamic – nu a fost niciodată aplicată pe deplin. Anumite țări au declarat reintroducerea Sharia: Iranul în 1979 și 1983-1983, Sudanul în 1983, Pakistanul în 1979, Libia și Yemenul în 1994, precum și mai multe state federale din nordul Nigeriei în 2000-2001; cu toate acestea, ea a fost pusă în aplicare doar în cazuri individuale.

Islamul și credința creștină

Posibilitățile și limitele dialogului

Istoria relațiilor dintre islam și creștinism este tensionată. Nu numai cruciadele, ci și „războaiele turcești”, perioada colonială și războaiele din secolul al XX-lea influențează imaginea celeilalte părți. Astăzi, pentru prima dată, musulmanii în număr mare – în prezent, aproximativ douăzeci de milioane de persoane – trăiesc în Europa și în țările occidentale.

Pe de o parte, acest fapt oferă posibilitatea creștinilor și musulmanilor să se poată întâlni în moduri complet noi și, în loc să audă unii despre alții, să audă unii de la alții. Lumea islamică și cea occidentală s-au apropiat atât de mult una de cealaltă ca niciodată în istorie.

În același timp, această oportunitate este limitată de întrebări sociale, politice și teologice fără răspuns și de probleme nerezolvate. Acest lucru este adevărat din punct de vedere social, deoarece, până în prezent, doar o minoritate de creștini este dispusă să îi privească pe musulmani nu doar sub aspectul migrației forței de muncă, ci și ca semeni, sau chiar să îi primească. Dar, autoizolarea și retragerea sunt în creștere și din partea musulmanilor.

Din punct de vedere politic, există mari diferențe în ceea ce privește percepția și evaluarea evenimentelor politice, de exemplu în chestiunea palestiniană. Dar nici războaiele din Orientul Apropiat și Mijlociu (de exemplu, Irak, Afganistan), sau numeroasele atacuri teroriste ale teroriștilor musulmani nu ajută la demontarea vechilor imagini negative și la stabilirea unei coexistențe autentice acolo unde oamenii trăiesc împreună. Și apoi, mai sunt obiecțiile teologice pe care Coranul le face împotriva creștinismului și faptul că plasează islamul și comunitatea musulmanilor deasupra tuturor celorlalte religii și grupuri.

Pe de o parte, Islamul în multe dintre credințele sale de bază – mai presus de toate în credința sa în Creator și Judecător – este mult mai aproape de credința creștină decât alte religii precum budismul sau hinduismul, de exemplu. Pe de altă parte, ceea ce este în joc în viziunea musulmană nu este doar o credință nespecificată în Creator și Judecător, ci mai degrabă, dincolo de aceasta, o credință în misiunea lui Mahomed și, prin aceasta, în adevărul Coranului. Acest lucru este exprimat chiar și în mărturisirea de credință islamică: „*Nu există alt Dumnezeu în afară de Allah, iar Mahomed este profetul Său*”. Statutul profetic al lui Mahomed este la fel de important ca și mărturisirea unui Dumnezeu unic. Astfel, oricine nu își recunoaște misiuni-

nea și adevărul Coranului nu posedă credința adecvată în viziunea musulmană și, din acest motiv, nu poate spera la intrarea în Paradis, cu atât mai puțin cu cât se agață – în viziunea Coranului – de viziuni eronate despre Dumnezeu, precum cele ale creștinilor, de exemplu credința lor în Trinitate, statutul lui Isus de Fiu al lui Dumnezeu și mântuirea prin crucificarea lui Isus (9:29).

Marea provocare a prezentului constă în întâlnirea creștinilor cu musulmanii într-o nouă perspectivă spirituală, deschizând astfel un nou capitol în istoria creștin-musulmană.

Bibliografie

- The Holy Qur'an*. Tradus de ABDULLAH YUSUF ALI, Wordsworth Classics of World Literature (Ware, Hertfordshire: Wordsworth Editions Limited, 2000).
- Der Koran*. Übersetzung von Rudi PARET, 9. ed. (Stuttgart, 2004).
- Der Koran. Kommentar und Konkordanz* von Rudi PARET, 6. ed. (Stuttgart, 2001).
- ABU ZAID Nasr Hamid, *Ein Leben mit dem Islam*, povestit de Navid KERMANI, 2. ed. (Freiburg im Breisgau/Basel/Viena, 2002).
- BOBZIN Hartmut, *Mohammed*, 2. ed. revizuită (München, 2002).
- BOBZIN Hartmut, *Der Koran. Eine Einführung*, 5. ed. revizuită (München, 2004).
- BUCHTA Wilfried, *Schiiten* (Kreuzlingen/München, 2004).
- ENDE Werner, „Der schiitische Islam”, în: *Der Islam in der Gegenwart*, ed. ENDE Werner și STEINBACH Udo, 5. ed. nou revizuită și extinsă (München, 2005), pp. 70-89.
- HECKER Daniel, „Muhammad und seine Frauen”, în: *Islam und Christlicher Glaube*. Zeitschrift des Instituts für Islamfragen, 2/2004, pp. 5-13.
- HEMPELMANN Heinzpeter (ed.), *Islam in Deutschland - sind wir darauf vorbereitet?* (Bad Liebenzell, 2005).
- KEPEL Gilles, *Das Schwarzbuch des Dschihad. Aufstieg und Niedergang des Islamismus* (München/Zurich, 2002, reeditare München, 2004).
- MEIER Fritz, „Der mystische Weg”, în: *Welt des Islam. Geschichte und Kultur im Zeichen des Propheten*, ed. Bernard LEWIS (Braunschweig, 1976, reeditare München, 2002), pp. 117-140.
- PARET Rudi, *Mohammed und der Koran. Geschichte und Verkündigung des arabischen Propheten*, 9. ed. (Stuttgart, 2005).
- PECHMANN Ralph / KAMLAH Dietmar (eds.), *So weit die Worte tragen. Wie tragfähig ist der Dialog zwischen Christen, Juden und Muslimen?* (Giessen, 2005).
- RISSE Günter, „Gott ist Christus, der Sohn der Maria”. *Eine Studie zum Christusbild im Koran* (Bonn, 1989).
- SCHIMMEL Annemarie, *Mystische Dimensionen des Islam. Die Geschichte des Sufismus* (reeditare: Frankfurt am Main/Leipzig, 2003).
- SCHIRRMACHER Christine, *Der Islam. Geschichte, Lehre, Unterschiede zum Christentum*, 2. ed., 2 vol. (Holzgerlingen, 2003).
- SCHIRRMACHER Christine, „Christen im Urteil von Muslimen. Kritische Positionen aus der Frühzeit des Islam und aus der Sicht heutiger Theologen”, în: SPULER-STEGERMANN Ursula (ed.), *Feindbild Christentum im Islam. Eine Bestandsaufnahme*, 3. ed. (Freiburg im Breisgau/Basel/Viena, 2005), pp. 12-34.
- SCHIRRMACHER Christine / SPULER-STEGEMANN Ursula, *Frauen und die Scharia. Die Menschenrechte im Islam* (Kreuzlingen/Munich, 2004).

- SPULER-STEGEMANN Ursula, *Muslime in Deutschland. Informationen und Klärungen*, 3. ed. (Freiburg im Breisgau/Basel/Viena, 2002).
- STIEGLECKER Hermann, *Die Glaubenslehren des Islam*, 2. ed. (Paderborn, 1983).
- TROEGER Eberhard, *Der Islam: Was Christen wissen sollten*, nouă ediție revizuită (Wuppertal, 2002).
- WATT W[illiam] Montgomery, *Muhammad. Prophet and Statesman* (Londra/Oxford/New York, 1961, reeditare 1977).
- WATT W[illiam] Montgomery / ALFORD T. WELCH, *Der Islam*, Bd.1: *Mohammed und die Frühzeit – Islamisches Recht – Religiöses Leben*, Die Religionen der Menschheit, Ed. Christel Matthias SCHRÖEDER, Bd. 25,1 (Stuttgart/Berlin/Cologne/ Mainz, 1980).
- WELLHAUSEN Julius, *Reste arabischer Heidentums. Gesammelt und erläutert*, 3. ed. (Berlin, 1961).

În era globalizării, oameni din diferite națiuni, culturi și religii trăiesc mai aproape unii de alții ca niciodată. Musulmanii din Occident sunt o minoritate substanțială, care revendică drepturi politice egale. În alte părți ale lumii, islamul a câștigat teren prin înființarea de organizații studențești, prin acordarea de burse sau prin construirea de moschei de mari dimensiuni, făcând astfel ca un public mai larg să fie conștient de realitatea noastră multireligioasă.

Scurta introducere a lui Christine Schirmmacher prezintă o prezentare bine scrisă a învățăturilor de bază ale islamului, a surselor sale, a culturii și a obiectivelor sale politice.

Christine Schirmmacher este profesor de studii islamice la Institutul de Studii Orientale și Asiatice, Departamentul de Studii Islamice și Limbi din Orientul Mijlociu din cadrul Universității din Bonn și la Facultatea de Teologie Protestantă din Leuven, Belgia. Și-a susținut doctoratul cu o teză despre controversa creștin-islamică în secolele XIX și XX și a susținut abilitarea cu un studiu despre poziționarea teologilor musulmani influenți ai secolului XX cu privire la libertatea religioasă, drepturile omului și apostazia din islam. În 2013 și 2023-2024, a condus catedra de studii islamice la Universitatea din Erfurt, iar în 2013/14 a predat ca profesor TEA la Universitatea din Tübingen, la Institutul de Geografie Umană (specializat în geografie politică și cercetarea conflictelor).

În calitate de conferențiar invitat, a predat la diferite academii de stat și federale. Timp de peste 20 de ani a predat la Academia Ministerului Federal de Externe din Berlin (fosta Școală Diplomatică), precum și la diferite autorități de stat și federale din domeniul politicii de securitate.

În calitate de expert, conferențiar invitat și membru al mai multor consilii de administrație, ea oferă consultanță cu privire la drepturile omului și problemele de integrare, ostilitatea față de musulmani și politica de securitate.

A publicat în jur de 25 de cărți și numeroase articole despre principalele sale domenii de cercetare: legea Sharia și legea minorităților islamice, problemele femeilor și drepturile omului, libertate religioasă, mișcările islamiste și jihadiste, hermeneutică progresistă și feministă coranică, islamul în Germania și Europa.

Sponsored by:

GIVING HANDS

ISBN 978-3-86269-323-8

ISSN 1867-7320

9 783862 693238

Areopagus

Verlag für Kultur und Wissenschaft
(Culture and Science Publ.)
Dr. Thomas Schirmmacher